

Ajánló

Könyvtárosok új utakon

A könyvtárak bekapcsolódása a kis- és közepes vállalkozások információellátásába hosszú idő óta megoldásra váró feladat Magyarországon.

Az *ELTE BTK* könyvtártudományi oktatási programjában helyet kap a magyarországi (kis)vállalkozás-fejlesztési törekvések könyvtári-információs támogatása, valamint a piacgazdasági környezetben magabiztos jártassággal rendelkező könyvtárosok képzése. Az információellátás előmozdításához külföldi kutatási eredményekből válogattak az *ELTE BTK KITI* munkatársai. Erről számol be **Kiszi Péter**: „Könyvtárak a vállalkozókért – nemzetközi impressziók” című cikkében. A bevált gyakorlatokról a mesterszakos, üzleti információmenedzser specializációt végző hallgatók által készített referátumokban olvashatunk.

Az *EISZ Nemzeti Program* online adatbázisok konzorciumi előfizetésével lehetőséget biztosít a magyarországi könyvtáraknak és felhasználóiknak a külföldi szakirodalomhoz való hozzáférésben. **Dér Ádám** és **Lencsés Ákos**: „Az *EISZ Nemzeti Program* szerepe a könyvtárak külföldi szakirodalommal való ellátásában” című cikkben az online hozzáférés egyes kérdéseit, azok előnyeit és hátrányait tárgyalják, illetve bemutatják a nemzeti program elmúlt évének fejleményeit.

A könyvtárak számára Európa szerte kihívás a *kurrens, szerzői jogilag védett e-könyvek szolgáltatása*. **Németh Márton**: „Nemzeti nyelvű könyvtári e-könyvszolgáltatási keretrendszerek: skandináv esettanulmányok itthoni tanulságokkal” című írásában az elemzés egyfelől gyakorlati szempontokon alapul, miután lehetőségük nyílt kipróbálni online közkönyvtári e-könyvszolgáltatásokat dán, norvég, illetve svéd közkönyvtári felhasználói hozzáféréseken keresztül. Az összegzés összeállításában másrészt jelentős segítséget nyújt az a jelentés, mely a dán e-könyvpiac alakulásáról szól. A svéd összegzés elsődleges forrása pedig a Boråsban található svéd könyvtárosképző intézményben az *Elena Maceviciute* professzor által irányított kutatási projekt tapasztalatainak összegzése (*Bogen og litteraturens villkår 2016 bog- og litteraturpanelets årsrapport*, 2016; Maceviciute, 2016). A szerző a skandináv példák ismertetése után röviden kitér az itthon hasznosítható tanulságokra, a magyar e-könyvszolgáltató keretrendszer megalkotásának szükségességére is.

Fonyó Istváné

Kiszl Péter

Könyvtárak a vállalkozókért – nemzetközi impressziók

A könyvtárak bekapcsolódása a kis- és közepes vállalkozások információellátásába hosszú idő óta megoldásra váró feladat Magyarországon. A hazai könyvtárak vonatkozó szolgáltatásainak katalizálása érdekében közelmúltbéli külföldi kutatási eredményekből válogatunk és bevált gyakorlatokat elemzünk rendhagyó módon: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Könyvtár- és Információtudományi Intézetének (ELTE BTK KITI) mesterszakos, üzleti információmenedzser specializációt végző hallgatói által készített referátumokra – melyeket jelen lapszámban, tematikus összeállításban közöl a TMT – irányítjuk rá a szakmai figyelmet.

Tárgyszavak: információszolgáltatás; vállalkozásfejlesztés; üzleti szolgáltatás

Üzlet és könyvtár

Az *ELTE BTK* könyvtártudományi oktatási programjában a kétezres évek elejétől – kezdetben egy tantárgy (egyetemi szinten az *Információforrások* című kurzus keretében), majd 2006-tól a diplomában is megjelenő, önálló specializációk (alapszakon: információ- és tudásmenedzsment, mesterszakon: üzleti információmenedzser) formájában – helyet kap a magyarországi (kis)vállalkozásfejlesztési törekvések könyvtári-információs támogatása, valamint a piactudományi környezetben magabiztos jártassággal rendelkező könyvtárosok képzése.

Megkérdőjelezhetetlen ugyanis, hogy a hagyományos könyvtárosi szereppel párhuzamosan napjainkban – ugyan a tradicionálisból eredeztethető, de – újnak tekinthető szakmai igények (és célcsoportok) kiszolgálására is fel kell készítenünk hallgatóinkat, amelyek egyúttal további (komplementer) munkaerő-piaci lehetőségeket jelentenek. Az ezzel összefüggésben – a világ különböző államait (Kuvait, USA, Kína, Franciaország) érintően – ismertett vizsgálatok, valamint a hazai viszonyokra adaptálható, modellértékű kezdeményezések¹ így egy nálunk sokszor még mindig idegennek számító (és a szakajtóban alulreprezentált) témakört, a *könyvtári szektor és a versenyszféra kapcsolatát*² boncolgatják, ezért bár esetenként már néhány ezelőtt megjelent dokumentumra koncentráltunk, meggyőződésünk, hogy aktualitásukhoz – főképp így csokorba szedve – nem fér kétség.

Kuvaiti befektetési szakemberek³

A különböző foglalkozások képviselői természetesen mesterségükhöz illeszkedő információkkal dolgoznak, melyet gyakran csak az adott szakterület művelői tudnak igazán pontosan *definiálni*. Kiváló példa erre a befektetési döntések meghozatalához szükséges háttér adatok kuvaiti befektetési szakemberek szerint meghatározott – prioritási sorrendű – tematikus felsorolása:

1. üzleti és kereskedelmi információ (általános-ságban);
2. céginformáció;
3. tőzsdei és pénzügyi információ;
4. ipari(ági) információ;
5. befektetési lehetőségekről szóló információ;
6. országokról szóló információ;
7. portfólió-információ;
8. jogi információ;
9. konkrét projektekről szóló információ;
10. egyéb.

Az infokommunikációs technológia rohamos fejlődésével az internetes források vezetnek, kényelmi szempontokból *okoseszközökön* elérve. Elterjedt a multinacionális tartalomszolgáltatók adatbázisai-ban, szakfolyóiratokban, belső (intranetes) platformokon történő keresés, ahogy a szakértői konzultáció igénybevétele és a saját feljegyzések használata. A személyes kapcsolatok is szóba jönnek, a könyvtárak és a kereskedelmi kamarák szolgáltatásai sajnos kevésbé. A szakemberek nyitottak a (tovább)képzésre, illetve megfogalmaz-

ták az „*idő-költség-minőség*” kritikus hármasszem-pontrendszerét.⁴ Maguk is rájöttek: egyszerre mindegyik kívánalomnak az információkeresés során sem tudnak megfelelni.

Floridai könyvtárak⁵

A közkönyvtárak üzleti információs szolgáltatásait a tengerentúlon is sok körülmény befolyásolja.⁶ A használók sztereotípiája szerint a *települési könyvtár* a szépirodalom és a gyermekkiadványok őrzőhelye, nevéből (is) fakadóan kizárólagosan a könyvek tára. Mindenek előtt fontos tehát széles körben *tudatosítani*, hogy a könyvtár *információs központ*, mely képes biztosítani az állampolgárok széles rétegei mellett a kis- és közepes vállalkozók információellátását is. A Floridában (Hillsborough és Pasco megyékben) végzett felmérés konklúziói nálunk is termékeny talajra hullhatnak:

- A legkeresettebb szolgáltatások: pénzügyi segítségnyújtás, képességfejlesztő tréningek, versenytársfigyelés, üzleti terv készítése, marketingkutatások, jogi tanácsadás, menedzsmentismeretek, elektronikus kormányzati megoldásokkal kapcsolatos támogatás és kulturált (ingyenes) találkozóhely biztosítása.
- Ezek egy része kizárólag külső szakmai partnerekkel együttműködve (pl. U.S. Small Business Administration = SBA,⁷ SCORE,⁸ Small Business DevelopmentCenters = SBDCs⁹) valósítható meg.
- A legnépszerűbb adatbázisok (vö. az 1. ábrával): Florida Electronic Library (helyi adattár), Gale Virtual Reference Library, Reference USA, Demographics Now, Mergent, Morningstar, Business & Company Resource Center, EBSCO, ProQuest, D&B Million Dollar Directory stb.
- Az üzleti életnek szánt forrásokat, szolgáltatásokat és programokat minden lehetséges módon (pl. szórólapok, linkek a helyi honlapokról) népszerűsíteni szükséges (promóció).

Las Vegas-i Egyetem¹⁰

A *Las Vegas-i Egyetem* (University of Nevada, Las Vegas = UNLV¹¹) mindennapjaiba betekintve egyértelműen kimondható, hogy a *felsőoktatási könyvtárak* is hatékonyan segíthetik az üzleti életet. Az UNLV üzleti információs szolgáltatásait¹² támogató, szisztematikusan felépített *kapcsolati hálója* eléri mind a szolgáltatókat, mind a szolgáltatások iránt érdeklődőket. Az alumni események és más

egyetemi rendezvények, az ipari kooperációk, a tantárgyi programok egyaránt jól illeszkednek a könyvtári forrásterjesztéshez. Itt is igaz, hogy „egyedül nem megy”, az egész Amerikában jelen lévő SBDC (2. ábra) nélkülözhetetlen stratégiai partnerként áll a könyvtár mellett.

Kínai Nanjing Műszaki Egyetem¹³

A világ másik szegletében, a feltörekvő és innovatív gazdaságú Kínában a *szabadalmi információszolgáltatás* hatékonyságának fokozására törekednek a *Nanjingi Műszaki Egyetem* (NanjingTech University¹⁴) *Könyvtárában*. A tréningeket is magában foglaló projekt konklúziója, hogy eredményes munka kizárólag a kutatókkal szoros együttműködésével valósítható meg, illetve a szabadalmi ismeretek és a szakadatbázisok kezelésének könyvtárosok általi magas szintű elsajátításával. A kísérlet során szabadalmaztatásra is sor került, továbbá bebizonyosodott, a könyvtáros hatékony támasza lehet a fejlesztéseknek, *kutatástámogató* háttérmunkája, személyre szabott szolgáltatásai (pl. monitoring) révén folyamatosan nő az egyetemen belüli megbecsülése (és a szakma presztízse).

Syracuse-i veteránok¹⁵

A *Syracuse Egyetemen* (Syracuse University¹⁶) indították el azt a leszerelt (veterán) katonák civil társadalomba történő visszailleszkedését vállalkozásalapítással támogató programot (Entrepreneurship Bootcamp for Veterans with Disabilities = EBV), amelyben évek óta részt vesznek amerikai *felsőoktatási intézmények* könyvtárai. Az üzleti tervezéshez és a „veterán cégek” napi működtetéséhez a helyben nyújtott szolgáltatások mellett webináriumokkal, oktatóvideókkal távolról is rendelkezésre állnak a könyvtárosok, akik jellemzően az információkeresési készségek fejlesztésével és a források szétsugárzásával kívánnak hozzájárulni a sikerhez. A legnagyobb problémát a különböző háttérrel érkező résztvevők igényeinek eltérő mi-volta jelenti az addig megszokott hallgatói kérésektől, továbbá a program szélesebb körű együttműködési formájának (pl. tapasztalatcsere) hiánya. A könyvtárosok *mentori szerepe* nem zárul le a program befejeztével, a veteránok később is fordulhatnak hozzájuk segítségért.

HCPLC
HILLSBOROUGH COUNTY PUBLIC LIBRARY COOPERATIVE
Discover • Engage • Transform

My Account Get a Card

Books & More Learning & Research Events & Classes Services Locations About the Library

Catalog Research Website

Keyword Books, movies, music & more

Learning & Research **Business & Investments**

Company Information

- referenceUSA from Infogroup Reference USA
- DEMOGRAPHICS NOW Demographics Now
- Business Insights: Essentials Business Insights: Essentials
- Gale Directory Library Directory Library

Investment Resources

- Value Line Value Line
- MORNINGSTAR Morningstar Investment Research Center
- Archives Mergent Archives
- Online Mergent Online
- U.S. Securities U.S. Securities

Small Business Information

- Small Business Resource Center Small Business Resource Center
- Hillsborough County Florida Hillsborough County Entrepreneur Collaborative Center
- SBDC FLORIDA Florida's Small Business Development Center
- SBA U.S. Small Business Administration

Entrepreneurial Assistance

- Business Collection Business Collection
- LegalForms Florida Legal Forms
- U.S. Patent and Trademark Office U.S. Patent and Trademark Office

Business eReading

- OverDrive eBooks
- Freeding eBooks
- Digital Magazines

Business Classes

- Small business classes from Lynda.com
- Self-paced courses from Universal Class

1. ábra A Hillsborough megyei könyvtári együttműködés (Hillsborough County Public Library Cooperative = HCPLC) üzleti információs tartalomkínálata
 Forrás: <http://www.hcplc.org/hcplc/research/business.html>

#SBDCDay

AMERICA'S SBDC
#SBDCDAY

March 22, 2017
A national, collective proclamation of the success and impact of America's Small Business Development Centers (SBDCs)

What is #SBDCDay?

SBDC Day is a national, collective proclamation of the success and impact America's Small Business Development Centers (SBDCs) have across the nation in economic development and the small businesses community. The first America's SBDC Day will take place on Wednesday, March 22, 2017.

SBDC Day will unite the nearly 1,000 SBDC centers across the country and the hundreds of thousands of clients they serve by sharing, in real time, the success stories and notable impacts SBDCs collectively have on the small business community at large. This special day will be celebrated with social media campaigns, public relations initiatives, online and in-person events and more. To learn more about what your local SBDC is doing to celebrate, click on "Find your local SBDC" below.

More About Us   Our History   Economic Impact   Find Your Local SBDC

2. ábra A 2017. március 22-én, első alkalommal megrendezett amerikai SBDC Nap honlapja

Forrás: <http://americassbdc.org/SBDCDay>

SBDC-k Amerikában¹⁷

A *kisvállalkozás-fejlesztési központok* és a könyvtárak együttműködésének (3. ábra) gátjait tárja fel az SBDC-k körében (Colorado, Idaho, Montana, Nevada Utah és Wyoming államokban) végzett felmérés. Melyek ezek?

- A nyomtatott anyagok elavultsága.
- Az adatbázisok hiánya (főként vidéki környezetben).
- Az üzleti források szűkössége a gyűjtemények egészét tekintve.

- A könyvtárosok javítandó prezentációs készsége.
- A kevés parkoló a könyvtáraknál.
- A könyvtárosok túl sok irodalommal látják el a vállalkozókat.
- A Google konkurenciája.
- A nyitva tartás rövidege (rugalmatlansága).

Megszívlelendő megállapítás, hogy a kooperációnak mindkét fél számára egyaránt értékesnek kell lennie.

3. ábra A Longmont Public Library (Colorado) kisvállalkozás-fejlesztési tárgyú előadásainak hirdetése
 Forrás: <https://www.longmontcolorado.gov/Home/Components/Calendar/Event/8899/1068?curm=3&cury=2016>

Üzleti könyvtáros a tengerentúlon¹⁸

A pályakezdő üzleti könyvtáros élete Amerikában sem egyszerű. A hallgatók a képzés során jellemzően ott is dolgoznak, így tett *Bridget Farrell*, aki mesterszakos tanulmányai mellett egy kisvállalkozás-fejlesztési központban (Kentucky Small Business Development Center¹⁹) helyezkedett el gyakornokként. Az egyetemi kurzusokat kiegészítendő levelezőlisták, webináriumok, szócikkek jelentettek a további ismeretbővítést, illetve az Amerikai Könyvtári Egyesület Használói- és Tájékoztató

Szolgáltatások Szervezete Online üzleti tájékoztatás 101 tanfolyama (American Library Association = ALA, Reference and User Services Association = RUSA, Online Business Reference 101).²⁰ Öntevékeny szerveződésként él az ALA RUSA Üzleti Tájékoztató és Információszolgáltató Szekciójához (Business Reference and Services Section = BRASS, 4. ábra) kötődő Kezdő üzleti könyvtárosok csoportja (New Business Librarians Group²¹), melynek tagjai bátran tehetnek fel egymásnak kérdéseket.

4. ábra Részlet az ALA RUSA BRASS üzleti információs útmutatókat tartalmazó oldaláról
 Forrás: http://brass.libguides.com/?group_id=2227

Francia cégek²²

Francia felmérések is alátámasztják, hogy az információs szakemberek egy-egy szakterületre történő *specializálódása* elengedhetetlen, egyre kevesebb önálló, minden témakört kiszolgáló információs részleg található a nagyobb vállalatoknál. A jövő a versenyszféra és az oktatási intézmények „közös” képzései, az elmélet és a gyakorlat összefonódása felé mutat, valamint a folyamatos továbbképzésekben (life long learning) érhető tetten. A kutatások fókuszja a diszciplínáristól az *interdiszciplinárisra* helyeződik át, melyet a TMT-ben megjelenő közlemények is egyértelműen tanúsítanak.

Hivatkozások

- ¹ A referátumok Az üzleti információ elmélete és gyakorlata 1-2. című, Kiszl Péter által vezetett informatikus könyvtáros mesterszakos kurzus teljesítésének részkövetelményeként készültek 2016 tavaszán és őszén.
- ² Ld. korábbi összefoglaló munkáinkat: KISZL Péter: Rendszerváltás a könyvtárakban. Könyvtárak a gazdasági információk közvetítésében. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 47. köt. 4. sz. 2000. p. 171–181.
http://tmt.archive.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1361&issue_id=18.html
és KISZL Péter: Hogyan tovább? Üzleti információszolgáltatás a magyarországi könyvtárakban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 51. köt. 9. sz. 2004. p. 371–378.
http://tmt.archive.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3698&issue_id=454,
továbbá KISZL Péter: Üzleti információ, céginformáció és a könyvtárak. Budapest, ELTE. 2005. 235 p. ISBN 963-217-689-8
- ³ CHAUDHRY, Abdus Sattar – ALANSARI, Husain: Use of electronic and digital information by investment professionals in Kuwait. = Library Review, 62. köt. 3. sz. 2013. p. 157–176. (Referálta: Farkas Csenge)
- ⁴ Ld. bővebben: KISZL Péter: Zavarosban halászók: villanások az üzleti információs piac kétes zónájából. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 58. köt. 8. sz. 2011. p. 348.
<http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/890/910>
- ⁵ FRANKS, Janet Elaine – JOHNS, Carol: Entrepreneur assistance & economic development in Florida libraries. = Reference Services Review, 43. köt. 3. sz. 2015. p. 400–418. (Referálta: Csordás Dániel)
- ⁶ A New York Public Library gyakorlatának ismertetését ld.: KISZL Péter: Könyvtárak a közösségért – New Yorkban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. köt. 9. sz. 2014. p. 315–330.
<http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/433/402>
- ⁷ U.S. Small Business Administration:
<https://www.sba.gov>
- ⁸ SCORE: <https://www.score.org>
- ⁹ America's SBDC: <http://americassbdc.org>
- ¹⁰ GRIFFIS, Patrick: Academic libraries as community resource partners for entrepreneurs. = Reference Services Review, 43. köt. 3. sz. 2015. p. 461–467. (Referálta: Kiss Attila Csaba)
- ¹² UNLV Libraries Business Community Resources: <https://www.library.unlv.edu/business>
- ¹³ FENG, Jun – ZHAO, Nai Xuan: A new role of Chinese academic librarians – The development of embedded patent information services at Nanjing Technology University Library, China. = Journal of Academic Librarianship, 41. köt. 3. sz. 2015. p. 292–300. (Referálta: Henézi Katalin)
- ¹⁴ Nanjing Tech Univeristy: <http://en.njtech.edu.cn>
- ¹⁵ HOPPENFELD, Jared [et al.]: Librarians and the Entrepreneurship Bootcamp for Veterans: helping disabled veterans with business research. = Journal of Business & Finance Librarianship, 18. köt. 4. sz. 2013. p. 293–308. (Referálta: Incze Dorottya)
- ¹⁶ Syracuse University: <https://www.syracuse.edu>; Institute for Veterans and Military Families at Syracuse University: <http://ebv.vets.syr.edu>; EBV Foundation: <http://www.ebvfoundation.org>
- ¹⁷ FELDMANN, Louise Mort: Small business development centers and libraries: a survey. = Reference Services Review, 43. köt. 3. sz. 3. sz. p. 369–378. (referálta: Kiss Attila Csaba)
- ¹⁸ FARRELL, Bridget: New kid on the block: the troubles and triumphs of being a new business librarian. = Journal of Business & Finance Librarianship, 18. köt. 3. sz. 2013. p. 251–258. (Referálta: Hujber Zsófia)
- ¹⁹ Kentucky Small Business Development Center (SBDC): <https://www.ksbdc.org>
- ²⁰ ALA RUSA Business Reference 101 (October 2016) (BR101_Oct16):
<http://www.classes.ala.org/course/info.php?id=696>
- ²¹ New Business Librarians Group:
<https://groups.google.com/forum/#!forum/new-business-librarians-group>
- ²² STILLER, Henri: Information professionals in the corporate sector: A survey of French companies. = Business Information Review, 31. köt. 1. sz. 2014. p. 41–49. (Referálta: Török Karola)

Az internetes források letöltési ideje: 2017. március 29.

Beérkezett: 2017. III. 29-én.

Kiszl Péter

habilitált egyetemi docens,
az ELTE BTK Könyvtár- és
Információtudományi Intézetének
igazgatója, Információtudományi
Tanszékének és Könyvtártudományi
doktori programjának vezetője.
E-mail: kiszl.peter@btk.elte.hu

Az EISZ Nemzeti Program szerepe a könyvtárak külföldi szakirodalommal való ellátásában¹

Az EISZ Nemzeti Program online adatbázisok konzorciumi előfizetésével lehetőséget biztosít a magyarországi könyvtáraknak és felhasználóiknak a külföldi szakirodalomhoz való hozzáférésben. Az alábbiakban az online hozzáférés egyes kérdéseit, azok előnyeit és hátrányait tárgyaljuk, illetve bemutatjuk a nemzeti program elmúlt évének fejleményeit.

Tárgyszavak: *információszolgáltatás; adatbázis; előfizetés; Magyarország*

Az EISZ Nemzeti Program immár több mint 15 éve segíti a magyar könyvtárakat az online tartalmakhoz való hozzáférésben az adatbázisok konzorciumi előfizetésével. 2012 és 2016 között a programban részt vevő intézmények száma megduplázódott, a hozzáférhető adatbázisok száma is jelentősen nőtt: 2016-ra egyre több jelentős, nemzetközi multidiszciplináris adatbázis és magyar szolgáltatások szerepeltek a programban.

2016-ban az EISZ 26 adatbázist szolgáltatott a magyar intézmények számára, 2017-ben már több mint negyvenet. Ez sok, kislétszámú (4-5 fős), szakadatbázisokra vonatkozó konzorcium megalakulását jelenti – elsősorban természettudományi és orvosi területeken. De az új szolgáltatások között található jogi és bölcsészettudományi adatbázis is.

Ez a növekedés azt jelzi a program számára, hogy az intézményeknek könnyebbséget jelent a beszerzéssel járó ügyintézés átvállalása még akkor is, ha anyagilag a program nem minden esetben tudja támogatni az új adatbázisok beszerzését. Több olyan szolgáltatás is szerepel az újonnan alakult EISZ-es konzorciumok között, amelyekre eddig egyénileg fizettek elő a könyvtárak. 2018-ra további adatbázisokra történő előfizetési lehetőséget szeretnénk felkínálni az intézmények számára. Bízunk benne, hogy ezzel nemcsak segítjük az eddig előfizető könyvtárakat a beszerzésben, hanem egy-egy adatbázisra más könyvtárak is felfigyelnek, és több helyen lesznek hozzáférhetőek az országban az egyes szolgáltatások.

A nemzeti programban olyan adatbázisok is szerepelnek, amelyek nem nevezhetők egyértelműen szakirodalmi forrásnak. A közgyűjteményi források

mellett ilyen például az oktatást támogató *Alexander Street* videó-adatbázis, az orvosi döntéstámogató rendszert is kínáló *ClinicalKey* vagy a tudományos értékelésben segítséget nyújtó *InCites* és *SciVal*.

A 21. században már mindenki számára egyértelmű, hogy a szakkönyvtári feladatokhoz elengedhetetlen az online források ismerete és használata. [1] A szakirodalmi forrásoknál minden tudományterületen egyre hangsúlyosabbak a nyomtatott mellett az online források – több szakterületen pedig már meg is előzik őket. Ezt tükrözi az intézmények állománygyarapításra és adatbázis-előfizetésre fordított összege is (1. táblázat).

A táblázatból közölt adatokból természetesen nem lehet messzemenő következtetéseket levonni. Nemcsak a könyvtári statisztika olykor következtelen vagy hiányzó adatai miatt, hanem azért is, mert több intézmény természetesen az EISZ-en kívül, egyénileg is szerez be online tartalmakat. A táblázat utolsó két oszlopában az intézmények önrésze szerepel, tehát az adatbázisok tényleges előfizetési költségei ennél lényegesen magasabbak. Az egyes előfizetési díjak meghatározásáról korábban beszámoltunk. [2]

Tagadhatatlanok az online adatbázisok előnyei: a hozzáférhető folyóiratok száma, a távoli hozzáférés lehetősége, a raktározási előnyök, a dokumentumok párhuzamos használhatósága, a teljes szövegű kereshetőség. Ezek mellett a közhelyszerűen

¹ A Szakkönyvtári seregszemle 2017 konferencián 2017. március 21-én elhangzott előadás szerkesztett változata.

1. táblázat

Saját szerkesztés az OSZK KI és az EISZ Titkárság adatai alapján

Intézménytípus	Állománygyarapításra fordított összeg 2015-ben (OSZK KI statisztika)	EISZ-en keresztül adatbázisok beszerzésére fordított összeg 2015-ben (önrész, nettó Ft)	EISZ-en keresztül adatbázisok beszerzésére fordított összeg 2016-ban (önrész, nettó Ft)
Felsőoktatási intézmények	2 483 826 000 Ft	866 970 682 Ft	1 455 333 156 Ft
Országos szakkönyvtárak (BME OMIKK és FSZEK nélkül)	140 446 000 Ft	20 871 486 Ft	45 066 025 Ft
MTA kutatóintézeteki könyvtárai (MTA KIK nélkül)	218 800 000 Ft	105 937 156 Ft	123 451 016 Ft

hangzó előnyök mellett azonban szembe kell nézni az egyes funkciókkal járó kihívásokkal is, hiszen nem minden lehetőség váltja be maradéktalanul a hozzá fűződő reményeket. A hozzáférhető folyóiratok nagy száma nem feltétlenül tükröződik a használt folyóiratok számában. [3] A távoli hozzáférés gyakran informatikai fejlesztést feltételez az intézmények részéről – és megfelelő informatikai készséget a felhasználóktól. Kisebb könyvtárakban és felsőoktatási intézményekben még a fix IP-cím megoldása is kérdéseket vet fel, nemhogy a Shibboleth-azonosítás vagy egy proxy beállítása. A különböző adatbázisokban elszórva megtalálható források közös kereshetősége a biztató fejlesztések mellett sem minden esetben kielégítő, és gyakran átláthatatlanná válik a könyvtárban hozzáférhető digitális állomány. Ez utóbbin szeretne majd segíteni az EISZ fejlesztés alatt álló COMPASS adatbázisa. Az adatbázis a korábbi COMPASS [4] adatokkal frissített és funkcióiban lényegesen bővített változata lesz.

A digitális állomány talán legnagyobb problémája nem a különböző tárgyszavazások és feldolgozási eljárások okozta eltérések, bár kétségtelen, hogy ezek sem szerencsések. Ennél nagyobb problémát jelenthet a könyvtáraknak az előfizetett tartalom nyomon követése. Minden szolgáltató más és más feltételeket határoz meg a kurrens és az archív anyag hozzáférésére: olykor egy csomagon vagy kollekción belül is eltérő évfolyamok érhetők el a folyóiratoknál. [5] Ezek nyomon követése már-már önálló munkakört kíván magának. Nemcsak a nagy mennyiségű adatok és azok összehangolása miatt, hanem az intézmények és a szolgáltatók szerződéseinek ismerete miatt is. Emellett az egyes címlisták a KBART szabványok ellenére nehezen egybevetethetők a formai sajátosságok miatt, ami tovább nehezíti a gyarapító könyvtáro-

sok feladatát. Az évente mozgó, gördülő archívumról még nem is beszélünk, amikor minden évben más és más évfolyamokhoz és számokhoz férhet hozzá az előfizetés keretében a könyvtári felhasználó.

Ehhez hasonlóan hangsúlyos kérdés az állomány kezelése: a szerződések alapján kell lényegében egyesével nyomon követni, hogy az előfizetések esetleges lemondása után mihez marad hozzáférése a korábban előfizető intézménynek. Ezek folyamatos monitorozása szintén jelentős feladat. Az előfizetések nyomon követését nehezítik az egyes csomagok címlistájának változásai, a folyóiratok kiadváltásai, a szolgáltatók archívumra vonatkozó politikájának esetleges módosulásai. Az EISZ Titkárság a későbbiekben szeretne megoldást keresni ezekre a problémákra.

Vitathatatlan előnye az online forrásoknak a használat nyomon követése. Azonban itt is több kérdés merül fel. Ahhoz, hogy megbízható adataink legyenek, a statisztikamodulok alapos ismerete szükséges. Hiába használja a szolgáltatók nagy része a COUNTER-szabványokat [6], mégis rendszeresen kell tisztítani a használati adatokat. Ez nem mindig a statisztikamodulok felépítésének köszönhető, sokkal inkább a magyar intézményrendszer sokszínűségének és évről évre történő változásának. A szolgáltatók gyakran értetlenül állnak az intézmények összevonása, szétválása, átalakulása előtt, és az intézményi IP-címek átvezetése nem minden esetben történik meg azonnal. Ez nemcsak a hozzáférésre, de a megbízható statisztikára is hatással lehet bizonyos esetekben.

A fenntartó és az intézményvezető számára nem mindig egyértelmű, hogy az esetleges online beszerzés nem feltétlenül jár a használat ugrásszerű

emelkedésével. Első látásra ijesztő lehet, ha egy drágán beszerzett e-könyvet csak tízszer nyitottak meg az előfizetés évében. De vajon elégedetlenek lennének-e a beszerzéssel, ha egy nyomtatott szakkönyvet egy évben tízszer kölcsönöznek a könyvtárunkban? Kevésnek tűnhet egy-egy folyóirat esetén, ha egy évben csak 50 tanulmányt töltöttek le belőle. De vajon elégedetlenek lennének-e ezzel az értékkel, ha egy nyomtatott folyóiratból évente 50 fénymásolatot kérnének? És természetesen nagyobb folyóiratcsomagnál mindig lesznek folyóiratok, amelyeket egy adott intézményben nem vesznek igénybe. Ezek mind velejárói az előfizetéseknek. [3] A használat követése nemcsak az előfizetett tartalmak értékelését segíti, hanem az új tartalmak beszerzését is. Így jelentek meg a magyarul egyelőre egységes elnevezés nélküli patron-driven acquisition (PDA) eljárások,² illetve a COUNTER-szabványok között a visszautasított kérésekre vonatkozó részek. [6]

Az online világ azonban nem csak az állománygyarapítás és az előfizetések körül forog. A nyílt hozzáférésű dokumentumok legalább annyira felforgatták az információs szakmát, mint korábban az online források megjelenése. [7] A nyílt hozzáférést szinte minden könyvtáros támogatja, az EISZ Nemzeti Program is tagja a Directory of Open Access Journals-nek (DOAJ). Ugyanakkor nehezen követhető a nyílt hozzáférésű tartalmak be-

számítása az előfizetési költségekbe és nehezíti a használati adatok elemzését. Szépen mutat egy adatbázisból 10 ezer letöltés. De árnyalja a képet, ha ebből ötezer nyílt hozzáférésű dokumentum, ami előfizetés nélkül is elérhető. Természetesen a megfelelő COUNTER-szabványok segíthetnek a hasonló kérdések vizsgálatában, de a könyvtárosnak nagyon figyelnie kell, ha az online források használatát elemzi.

A 2. táblázatban és az 1. ábrán bemutatjuk néhány kiemelt adatbázisnál a 2016. évi letöltések, a 3. táblázatban és az 2. ábrán a rekordmegtételek adatait. Az értékek intézményekre és adatbázisokra lebontva hozzáférhetők az EISZ Titkárság honlapján. Nem meglepő, hogy az EISZ kínálatában 2016-ban az *Elsevier ScienceDirect* adatbázisából töltötték le a legtöbb tanulmányt. Ez a tendencia már sok éve megfigyelhető, ez az egyik leginkább használt és leginkább költségigényes adatbázis.

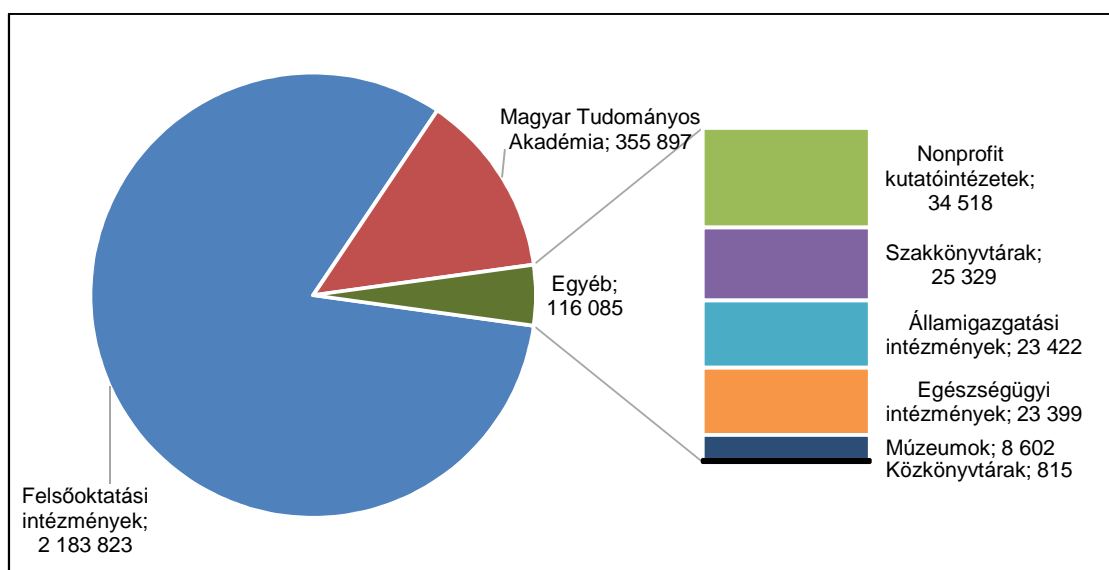
² A magyar szakirodalomban az olvasó/felhasználó központú beszerzés, olvasó/felhasználó által kezdeményezett állománygyarapítás, felhasználóvezérelt beszerzés, olvasói/felhasználói igény alapján történő beszerzés egyaránt előfordul. A fogalmat leghelyesebben talán a felhasználói igény alapján irányított beszerzés adja vissza, hiszen az eljárás során a felhasználónak nem kell külön jeleznie a könyvtár felé; a beszerzés közvetlenül a letöltések alapján történik.

2. táblázat

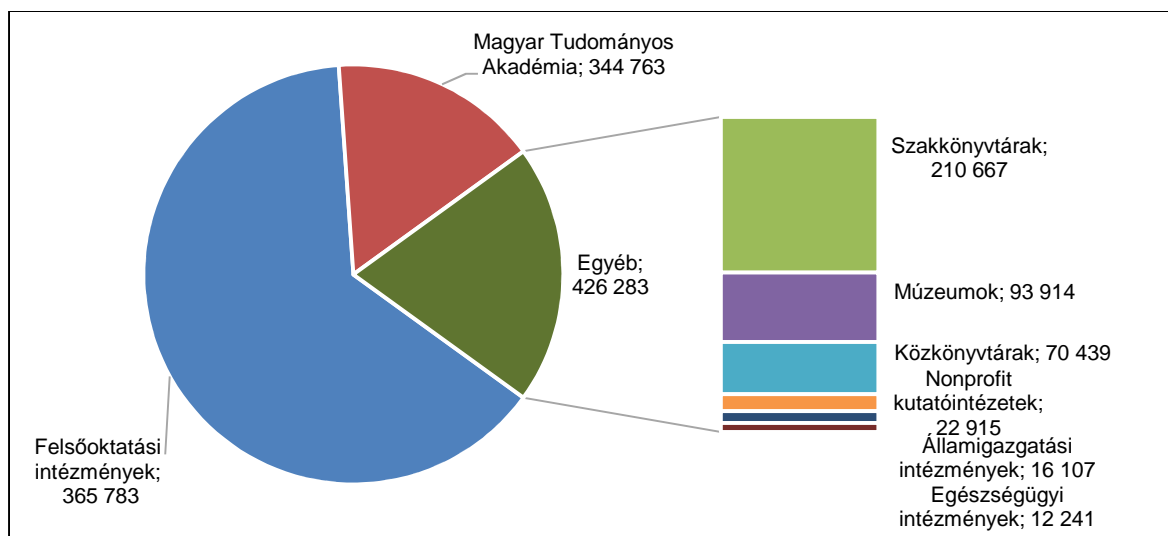
Letöltések száma a teljes szövegű adatbázisokból intézménycsoportok szerint 2016-ban (db)

Intézmény típusa	Felső- oktatási intézmények	Magyar Tudományos Akadémia	Nonprofit kutató- intézetek	Szak- könyvtárak	Állam- igazgató- si intéz- mények	Egészség- ügyi intéz- mények	Múzeumok	Köz- könyv- tárak	Összesen
Az összes teljes szövegű letöltés 2016-ban	2 183 823	355 897	34 518	25 329	23 422	23 399	8 604	815	2 655 807
Academic Search Complete	107 605	4 060	187	11 318	258	311	25	717	124 481
ACM Digital Library	6 792								6 792
Akadémiai Kiadó Folyóiratai	28 459	4 750	207	1 181	435	217	809	98	36 156
Business Source Premier	23 332								23 332
Cambridge University Press Journals	47 260	337		181					47 778
Econlit with Full-text	4 065								4 065

JSTOR	157 990	22 868		8 667	145		5 488		195 158
Lippincott Williams & Wilkins	33 152								33 152
MLA-LRC	1 111	136		413					1 660
Nature	93 635	36 620	2 550						132 805
Project MUSE	12 991	1 348		241					14 580
Science Magazine	17 400	6 973	520						24 893
ScienceDirect	1 420 734	230 425	25 893	2 130	20 733	14 755	1 445		1 716 115
SpringerLink	229 297	48 380	5 161	1 198	1 851	8 116	837		294 840

1. ábra Letöltések száma a teljes szövegű adatbázisokból intézménycsoportok szerint 2016-ban (db)

2. ábra Rekordmegtekintések száma intézménycsoportok szerint 2016-ban (db)

3. táblázat

Rekordmegtekintések száma intézménycsoportok szerint 2016-ban (db)

Intézmény típusa	Felsőoktatási intézmények	Magyar Tudományos Akadémia	Szakkönyvtárak	Múzeumok	Köz-könyvtárak	Nonprofit kutatóintézetek	Államigazgatási intézmények	Egészségügyi intézmények	Összesen
Az összes rekordmegtekintés 2016-ban	1 365 783	344 763	210 667	95 682	70 439	22 915	16 107	12 241	2 138 597
MeRSZ	2 738		3 082						5 820
Akadémiai Kiadó Szótárak	234 881	41 418	21 628	18 232	162	4 125	4 910		325 356
ADT	351 092	102 381	174 422	77 450	70 277	15 484	9 350	10 722	811 178
CAB Abstracts	6 607		9 714			156			16 477
Econlit Index	5 130	193							5 323
FSTA	1 268		1 119						2 387
MathSciNet	90 814	37 782							128 596
MLA-LRC	1 501	447	702						2 650
SciFinder	58 320								58 320
Scopus	321 180	93 760				1 467	1 514		417 948
Web of Science	292 252	68 782				1 683	306	1 519	364 542

Az EISZ Nemzeti Program központi költségvetése mellett a fenntartók egyre inkább felismerik, hogy az adatbázisokhoz történő hozzáférés elengedhetetlen a kutatómunkában és a könyvtári szolgáltatásokban. A felsőoktatásban az EMMI már jól bejáratott rendszer szerint céltámogatást biztosít az intézményeknek, amelyet azok csak adatbázisokra költhetnek. Hasonló rendszer kezd kialakulni az akadémiai kutatóintézeteknél, ahol a 2017. évi előfizetések fenntartását az *MTA Kutatóintézeti Főosztálya* célzottan támogatta. Sajnos az országos szakkönyvtárak esetén a fenntartói sokszínűség egyelőre nem teszi lehetővé egy ilyen rendszer kialakulását, hiszen az egyes szakkönyvtárak költségvetése más és más forrásból táplálkozik. Bár az elvi lehetőség meglenne rá, és lépések is történtek ebbe az irányba, de egyelőre a kórházak esetén sem alakult ki az online forrásokra vonatkozó céltámogatás rendszere. A megfelelő szintű szolgáltatások fenntartásához és fejlesztéséhez elengedhetetlenek azok a munkatársak, akik az adatbázisokat testre szabják, a hozzáférhető állományt és a használati adatokat kezelik, akik a szolgáltatásokat bemutatják a hallgatónak, kutatóknak, felhasználóknak. De talán mindezeknél is fontosabb a fenntartható pénzügyi keret kialakítása, ami már gyakran túlmutat a könyvtárakon.

Az adatbázisok iránti igény egyértelműen jelzi, hogy ezekre a szolgáltatásokra szükség van a szakkönyvtárakban. Reméljük, hogy az EISZ Nemzeti Program azoknak az országos projekteknek a sorához csatlakozik, amelyek tényleges együttműködéssel, valóban segítik a könyvtári szolgáltatások fenntartását és bővülését a 21. században. Szeretnénk, ha a külföldi szakirodalom beszerzésében nemcsak megkerülhetetlenek lennének az intézmények számára, hanem a kollégák bizalommal fordulnának hozzánk az online forrásokot érintő kérdésekben.

Irodalom

- [1] KISZL Péter: Ki viszi át...? A könyvtárak társadalmi felelősségvállalása a digitális korban = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 64. köt. 1. sz. 2017. p. 1–23. <http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/774/922>
- [2] LENCSÉS Ákos: Előfizetési díjak meghatározása közös adatbázis-előfizetések esetén az EISZ Nemzeti Programban = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 63. köt. 10. sz. 2016. p. 393–401. <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/133/134>
- [3] FRAZIER, Kenneth: What's the Big Deal? = The Serials Librarian, 48. köt. 1–2. sz. 2005. p. 49–59. http://dx.doi.org/10.1300/J123v48n01_06

- [4] PÁLL Zoltán: COMPASS. Iránytű az információhoz. In: Networkshop 2015. [Budapest], Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet, 2015. [CD]
- [5] STEMPER, Jim – BARRIBEAU, Susan: Perpetual access to electronic journals: A survey of one academic research library's licenses = Library Resources and Technical Services, 50. köt. 2. sz. 2006. p. 91–108.
<http://dx.doi.org/10.5860/lrts.50n2.91>
- [6] PESCH, Oliver: COUNTER: looking ahead to release 5 of the COUNTER code of practice = The Serials Librarian, 71. köt. 2. sz. 2016. p. 83–90.
<http://dx.doi.org/10.1080/0361526X.2016.1210554>
- [7] HOLL András – BILICSI Erika: Az Open Access és a sárgaköves út = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 63. köt. 9. sz. 2016. p. 340–343.
<http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/112/113>

Beérkezett: 2017. IV. 8-án.

Dér Ádám

az MTA Könyvtár és Információs
Központ, EISZ Titkárság
főkönyvtárosa.
E-mail: Der.Adam@konyvtar.mta.hu

Lencsés Ákos

az MTA Könyvtár és Információs
Központ, EISZ Titkárság
főkönyvtárosa.
E-mail:
Lencses.Akos@konyvtar.mta.hu

Nemzeti nyelvű könyvtári e-könyvszolgáltatási keretrendszerek: skandináv esettanulmányok itthoni tanulságokkal

A rövid összefoglaló tanulmányban a skandináv szolgáltatási keretrendszerek bemutatásán keresztül szeretnénk illusztrálni azokat a kihívásokat, melyekkel a könyvtárak Európaszerte szembenéznek a kurrens, szerzői jogilag védett e-könyvek szolgáltatásának területén. Az elemzés egyfelől gyakorlati szempontokon alapul, miután lehetőségünk nyílt kipróbálni online közkönyvtári e-könyvszolgáltatásokat dán, norvég, illetve svéd közkönyvtári felhasználói hozzáféréseken keresztül. Az összegzés összeállításában másrészt jelentős segítséget nyújt az a jelentés, melyek a dán e-könyvpiac alakulásáról szól. A svéd összegzés elsődleges forrása pedig a Boråsban található svéd könyvtárosképző intézményben az Elena Maceviciute professzor által irányított kutatási projekt tapasztalatainak összegzése (Bogen og litteraturens vilkår 2016 bog- og litteraturpanelets årsrapport, 2016; Maceviciute, 2016). A skandináv példák ismertetése után röviden kitérek az itthon hasznosítható tanulságokra, a magyar e-könyvszolgáltató keretrendszer megalkotásának szükségességére is.

Tárgyszavak: elektronikus dokumentum; elektronikus szolgáltatás; könyvtár; szerzői jog; Skandinávia

Általános európai szintű kihívások

Az egyes skandináv szolgáltatási modellek rövid ismertetését megelőzően néhány szóban felvázolunk néhány európai szintű kihívást a könyvtári e-könyvszolgáltatások kapcsán. Ezek közül a legfontosabb talán a jogi keretek kérdésköre. Egyre égetőbb a hiánya egy olyan jogi keretrendszernek, vagy legalább egységes ajánlások megfogalmazásának, mely az egész e-könyvpiac működését európai uniós szinten befolyásolná, szabályozná, segítve a hatékony egyensúly megtalálását a szerzői jogtulajdonosok (kiadók), a felhasználók, illetve a szolgáltatásban érdekelt egyéb szereplők (például a könyvtárak) érdekei között. Különösen vonatkozik ez például az e-könyvkölcsönzés feltételeinek formálására, illetve a másolásvédelem, illetve a kölcsönzéseket érintő kiadói kompenzáció, az e-könyvpiac és a könyvtári szolgáltatások együttélésének kérdéskörére. Nyitott kérdésként merül fel, hogy a nemzeti nyelvű e-könyvekhez kötődő könyvtári szolgáltatások megjelenjenek-e európai szintű prioritásként a digitális (digitalizált) kulturális örökséghez való hozzáférés vonatkozásában. A könyvekre illetve digitális szolgáltatásokra vonatkozó áfakulcsok eltérő volta is számos kérdést felvet, főleg annak kapcsán, hogy jelenleg

az uniós szabályok nem engedik kiterjeszteni a könyvekre vonatkozó kedvezményes áfakulcsokat a digitális szolgáltatásnak minősülő e-könyvekre. Igen kérdéses e tekintetben, hogy egy adóharmonizációs folyamatnak esetleg negatív végkifejlete lenne, a könyvekre vonatkozó jelenlegi kedvezmények felszámolásával.

Az E-reolen projekt Dániában

A dán E-reolen (e-könyvespolc) projektnek tanulságos története van, mely kitűnően összegzi, hogy milyen nehézségekkel kell szembenézniük a könyvtárnak a kiadói üzleti érdekek, a szerzői jog és a felhasználói elvárások között őrlődve. A projekttel kapcsolatos munkálatok 2011 tavaszán indultak el, 2011 őszétől pedig a szolgáltatás, mely 2012 tavaszára minden dán közkönyvtárban elérhető lett (Steen-Hansen, 2012). 127 kiadó 3637 műve lett elérhető kölcsönzés céljából, a tartalmak rendelkezésre bocsátását egymillió dán koronás extra minisztériumi keret segítette. 30 napos kölcsönzési idővel, egyszeri hosszabbítással gyakorlatilag a legnagyobb bestsellerek és kurrens könyvek kölcsönzése is megjelent a dán könyvtári hálózatban. Le lehetett tölteni az e-köny-

vekből s közvetlen link segítségével meg is lehetett vásárolni az adott művet az adott kiadó által megadott online értékesítési felületen. A kiadók lehetőség szerint rendelkezésre bocsátották kölcsönzés céljából az összes általuk kiadott művet, a könyvtárak központilag konzorciumba szerveződve kiválogatták, hogy milyen műveket akartak ténylegesen kölcsönzésre bocsátani. Az egyes intézmények költségvetési korlátaik függvényében határozhatták meg a havi intézményi kölcsönzési kvótát, illetve költségkeretet. A kiadók minden egyes kölcsönzési tranzakció után ellentételezésben részesültek. A modellbe még annak a szabályozása is bekerült, hogy az egy évnél régebben kiadott e-könyveket olcsóbb lett könyvtári kölcsönzési forgalomba bocsátani, mint az újdonságokat. A modell tehát első pillantásra tökéletesnek tűnt. A felhasználók lényegében megkapták ugyanazokat a kölcsönzési lehetőségeket, mint amit a papíralapú könyvek révén élveztek. A kiadók bevételhez jutottak a kölcsönzések után is, ráadásul a könyvtárakon keresztül egy újabb járulékos értékesítési csatorna jelentkezett a számukra. A könyvtárak pedig konzorciumba szerveződve lehetőséget kaptak arra, hogy kiválasszák a kölcsönzésbe bocsátott műveket a kiadói kínálatból. Egyedi intézményi szinten eldönthették, hogy havi szinten hány e-könyv kölcsönözhető az olvasók számára, a ráfordítható költségkeretet figyelembe véve. Az üzleti-szolgáltatási hibrid modell első verziója mégis kudarcba fulladt, melynek magyarázata főként technikai okokra vezethető vissza. Nem lehetett ugyanis megtalálni azt a biztonságos másolásvédelmi platformot, melynek segítségével a kölcsönzések lebonyolíthatók lettek volna. Az Adobe megoldását, melyet a projekt keretében használtak, igen hamar feltörték. Ennek következtében több ezer, a projekt keretében szolgáltatott dán e-könyv tűnt fel dán torrent szervereken. (Wittorf, 2012) A kiadók számára rémképként sejlett fel, hogy a nem biztonságos könyvtári kölcsönzési szolgáltatás kannibalizálni fogja a dán e-könyvpiacot. Világos volt, hogy meg kell újítani a szolgáltatási kereteket. Ennek kárvallottjai viszont a legális felhasználók lettek. A könyvekhez ugyanis a megújult szolgáltatási felületen már csupán folyamatos adatkapcsolatot igénylő online stream formájában online lehet hozzáférni, nem lehet letölteni őket a számítógépre. Másfelől viszont legalább sikerült olyan mobil alkalmazásokat fejleszteni iOS illetve Android platformokra, melyek lehetővé teszik a tartalom letöltését mobil eszközökre. A dán nyelvű tartalom mellé, az amerikai Overdrive szolgáltatási palettájának kiterjesztésével angol nyelvű tartalmakat is tudnak kínálni a megújult felület révén (e-Reolen

Global néven). További fontos tényező, hogy sajnos a nagy kiadók üzletpolitikai változásainak következtében nagyon visszaesett a kezdeti szintről a szolgáltatható dokumentumok száma is. Leginkább a már régebben kiadott, kevesebb kereskedelmi értékű műveket bocsátják a könyvtárak rendelkezésére. A könyvtárak civil egyesületet hoztak létre az e-könyv- és e-hangoskönyv-kölcsönzés támogatására. Olvasásfejlesztési céllal külön felületet alakítottak ki a gyermek és ifjúsági korosztály számára, melyet elérhetnek az integrált nemzeti szintű iskolai információs rendszerben használt bejelentkezési adataikkal is. Annál is inkább szükség van erre, mert a legújabb felmérések szerint a dán lakosság 60%-a jelenleg semmiféle e-könyvet nem olvas, sem könyvtári, sem kereskedelmi szolgáltatási forgalomban (Bogen og litteraturens vilkår 2016 bog- og litteraturpanelets årsrapport, 2016). Persze ennek hátterében ott állnak az európai szinten példanélküli hatékonysággal működő hagyományos könyvtári szolgáltatások, s az ezzel párhuzamban álló magas felhasználói arány is. Az e-könyvpiac változásait taglaló jelentés rámutat arra, hogy az e-hangoskönyvek szolgáltatása terén csendes forradalom zajlik a kereskedelmi előfizetéses szolgáltatás térhódításával. Azonban ez a könyvtárak hatókörén kívül zajlik le. Ugyanez a tendencia zajlik le az iskolák vonatkozásában, ahol az egyes tankönyvszaládokhoz a jelentős dán tankönyvkiadók saját portálokat fejlesztenek, digitális taneszközöket kínálva hozzáadott értéként a papíralapú tankönyvek mellé. Ez az említett körülmény is indokolja, hogy az e-Reolen projekt keretei között miért szólítják meg dedikált szolgáltatásokkal az ifjú korosztályokat. Az e-Reolen márkanév, illetve a projekt népszerűsítését központi marketing elemek kialakításával is támogatják, melyeket a könyvtárak szabadon felhasználhatnak a saját helyi környezetükhöz illeszkedő módon.

A svéd könyvtári e-könyvszolgáltatás helyzete

Svédországban törvényi előírás a közkönyvtárak számára a digitális szolgáltatások biztosítása, ideértve az e-könyveket is. Az e-könyvkölcsönzési szolgáltatásnak a felhasználók számára pedig ingyenesnek kell lennie (Maceviciute, 2016). A legfontosabb szereplő az e-könyves szolgáltatások piacán az e-Lib, mely kereskedelmi e-könyvplatformot is üzemeltet, de emellett saját szolgáltatási felületet alakított ki a közkönyvtárak számára is. Eredetileg egységáras modellt alkalmaztak a könyvtárak felé. Minden egyes e-Lib által forgalmazott mű bevonható lett könyvtári kölcsönzések keretei közé 20 koronás licenckenkénti egységáron.

Egy licenc egy adott felhasználó számára történő kölcsönzést tesz lehetővé, a hosszabbítás lehetőségével együtt. Ez voltaképpen a hagyományos könyvek kölcsönzési modelljét követi (Maceviciute, 2016). Ezt a modellt sok támadás érte. A svéd könyvtáros-egyesület megpróbált alternatív modellt kidolgozni, de nem sikerült a kiadókkal megegyezésre jutni. Az e-Lib jelenleg már differenciált árpolitikát folytat, egy régebben kiadott kereskedelmileg kevésbé értékes mű kölcsönzési költsége 20 svéd korona alá is csökkenhet, de a kurrens keresett művek esetében e költség a 100 koronát is meghaladhatja. A tíz legkeresettebb könyvet a végfelhasználók 47 és 160 korona között tudták megvásárolni, míg a könyvtárak számára egy kölcsönzési licenc beszerzése 80-100 koronába kerül. Jónéhány kiadó ráadásul kölcsönzési embargót alkalmaz a legújabban megjelent művek vonatkozásában. Az egyes könyvtárak olvasói saját aldómén címmel érik el az e-Lib szolgáltatásait (pl. <http://e-gotlib.elib.se> – ez a göteborgi városi könyvtár e-könyvkölcsönzési felülete az e-Lib rendszerében). Az Overdrive révén szolgáltatott angol nyelvű tartalmak a dán modellhez hasonlóan itt is társulnak a svéd nyelvű e-könyvek mellé.

Néhány kiadó egyedi ármegállapodást kötött a könyvtárakkal, s az e-Lib szolgáltatásán kívül értékesít kölcsönzési licenceket. Ám ebben az esetben is tranzakciónként kell fizetni, s minél újabb, keresettebb egy e-könyv, annál drágább a kölcsönzése (Maceviciute, 2016).

Az akadémiai könyvtári szféra dokumentumellátottságán segítenek azok a megállapodások, melyeket teljes, általában idegen nyelvű e-könyvcsomagok hozzáféréseinek biztosítása céljából kötnek aggregátor tartalomszolgáltatókkal az itthon is ismert minták szerint. Itt kockázatként arra kell utalni, hogy az angol nyelvű kurrens szakkönyvszolgáltatás megfelelő svéd nyelvű szolgáltatási rendszer hiányában tovább rombolja a svéd nyelv pozícióit az akadémiai világban, különösen a természettudományok és az élettudományok területén. Másrészt pedig, miután külső partner szolgáltatja az e-könyveket, a szolgáltatás folyamatára a szerződő könyvtáraknak semmiféle befolyása nincs.

A jövőre nézve érdekes fejlemény, hogy a legnagyobb skandináv közgyűjteményi rendszerdisztribútor az Axiell megvásárolta a tulajdonjog 70%-át az e-Lib cégben a kiadóktól, kérdés, hogy ez milyen változásokat jelent majd. Végeredményben megállapíthatjuk, hogy a legdrágább hozzáférési

mód az adófizetőknek az e-könyvekhez való hozzáférés a könyvtárakon keresztül. Általános európai problémát jelent továbbá, hogy az e-könyvekre a sokkal magasabb normál áfakulcs vonatkozik a hagyományos könyvekhez képest, ami tovább drágítja a kölcsönzési költségeket. A kiadók számára Svédországban jelentős bevételi forrást jelent a könyvtári kölcsönzésekből befolyó összeg (Maceviciute, 2016). A jelentős bevételekkel magyarázható az is, hogy az e-Lib rendszeren még mindig fenntartották az Adobe másolásvédelmi rendszerének használatát. Egy adott felhasználó csupán két könyvet kölcsönözhet havonta, s mint korábban említettük, a kölcsönözhető művek köre is korlátozott. A szabályrendszer keretei közé úgy tűnik, hogy belefér a nem hatékony DRM rendszer fenntartása is. Másfelől a könyvtárak számára az egész üzleti modell azért is komoly problémát jelent, mert az e-könyveket az e-Lib szolgáltatja, azok nem kerülnek könyvtári állományba, a könyvtárnak voltaképpen csak a kölcsönzés lebonyolításában van szerepe, a kölcsönzés tárgyául szolgáló állományhoz egyszerűen nem fér hozzá.

A szerzői jog által nem védett digitalizált, vagy digitálisan keletkezett dokumentumok persze a könyvtári állomány integráns részét alkotják. Ezek szolgáltatása nem egyedi intézményi szinten valósul meg elsősorban, hanem a svéd közös katalógusrendszeren, a Librisen keresztül igyekeznek biztosítani azt (Maceviciute, 2016).

Norvégia – A mobil eszközökre illetve földrajzi korlátozásokra szabott szolgáltatások dominanciája

Norvégiában a már korábban említett másolásvédelmi, dokumentumhozzáférési kihívásokra a kiadók és a könyvtárak egy egyedi szolgáltatási projektet alakítottak ki. A könyvtárak fejlesztő partnere e téren a *Bibliotek Systemer As* nevű cég (<http://www.bibsys.no>). Könyvtári e-könyvkölcsönzés csupán mobiltelefonokra illetve táblagépekre szabott célalkalmazásokon keresztül lehetséges iOS és Android környezetben az ebokbib szolgáltatáson keresztül (<http://ebokbib.no>). Az egységes közkönyvtári olvasójegyrendszer felhasználásával regisztrálhat az olvasó a mobil eszközön. Jogosultságai hozzákötődnek ahhoz a könyvtárhoz, melynek olvasójaként regisztrál a rendszerbe. A kiadók a könyvtárakkal számolnak el a kölcsönzési licencköltségek kapcsán. Többes regisztráció lehetséges, de mivel belépéskor ki kell választani a könyvtárat, melyen keresztül a szol-

gátlatást használná, ezért ki, illetve be kell jelentkezni, egyszerre csak egyetlen könyvtár olvasójaként azonosítva használható a szolgáltatás. E-könyvet kölcsönözni PC, Macintosh platformokon egyáltalán nem lehet. Svédországgal, Dániával ellentétben, itt nem jellemző, hogy a kiadók embargó politikával éljenek a legújabb kiadású, legkeresettebb művek kölcsönzése felé. A felhasználók helyzete azonban ettől még sajnos nem lesz kedvezőbb, mivel a kölcsönzési jogosultságot a könyvtárak adott példány- és felhasználói számra vásárolják meg havi bontásban. A legkeresettebb művek esetében tehát akár többhónapos várólisták is kialakulhatnak, míg lehetővé válik a 30 napra szóló kölcsönzés az adott könyvtár adott olvasója számára. A rendszer lehetőséget nyújt azonban a legkeresettebb e-könyvek esetében rövidített kölcsönzési idő beállítására is, az adott könyvtár igényei szerint. A kölcsönzési feltételek, a rendelkezésre álló kölcsönözhető példányok száma könyvtáranként változhat, ezért is lényeges az adott könyvtárhoz kötődő felhasználói azonosítás a belépéskor. Összegzésként elmondható tehát, hogy a szolgáltatás inkább csak a kevésbé keresett kurrens, illetve régebbi kiadású e-könyvállomány eléréséhez használható hatékonyan. A platformfüggetlenség hiánya, a kölcsönzési korlátozások is komoly mértékben behatárolják a szolgáltatás használhatóságát. Komoly előny viszont, hogy a mobilalkalmazás használata nem terhelt norvég ip-cím korlátozással, hanem megfelelő jogosultságok birtokában külföldről is elérhető. Tervben van a kölcsönzési szolgáltatások kiterjesztése a hangoskönyvekre is.

A nem szerzői jogvédett művek szolgáltatását a *Norvég Nemzeti Könyvtár* koordinálja. Kizárólag a norvég ip-cím tartományból érhető el a bokhylla.no nevű szolgáltatás, melynek révén minden (!) a nemzeti könyvtár állományába tartozó és digitalizált, 2000. előtt kiadott művet szolgáltatnak. Ennek jogi hátterét a norvég jogkezelő *KopiNor* szervezettel kötött szerződés biztosítja. Letölteni nem lehet az adott műveket, azok csupán online olvasásra érhetőek el stream formában, platformfüggetlen felületen. Nem norvég IP-címről történő hozzáféréshez kutatási-oktatási célra egyedi engedélyt adhat ki a könyvtár (Nasjonalbiblioteket, 2017). Az állomány nem szerzői jogvédett részét fokozatosan integrálták már a Norvég Nemzeti Könyvtár központi katalógusába is, ahonnan korlátozás nélkül elérhetőek, letölthetőek az adott e-könyvek.

Következtetések magyar szemmel

A gyors, teljesség igénye nélküli áttekintés azokat a főbb kihívásokat volt hivatott számba venni, melyekkel elsősorban a szerzői jogvédett e-könyvek szolgáltatása kapcsán szembesülhetünk. Az egyik fontos következtetés, amit le lehet vonni, hogy csupán konzorciumi formában a teljes közkönyvtári, illetve akadémiai szférát felölelő szolgáltatási modellek tűnnek életképesnek. Egyedi intézményi modellek kialakítása nem életképes megoldás. Másrészt a szolgáltatási keretek kimunkálásában kompromisszumot kell találni a felhasználói, kiadói, könyvtári érdekek háromszögében. Sajnos általános tapasztalatok szerint a felhasználói érdek látszik leginkább háttérbe szorulni a kiadók üzleti érdekei, illetve a könyvtárak szolgáltatási szempontjai folytán. Ennek viszont aggasztó következménye lehet, hogy nagyon leszűkülhet az adott szolgáltatás felhasználói köre. Magyarországon az utóbbi években a kereskedelmi e-könyvpiac csatornái hatékonyan kiépültek, s szerencsére ezeken a platformokon nem jellemző a kemény másolásvédelmi rendszerek használata sem, megelégednek a digitális vízjelek alkalmazásával. A fizikai könyvek kölcsönzéséhez hasonló szolgáltatási modell megalapozásához (ha nem nyílt hozzáférésű művekről beszélünk) viszont úgy tűnik, hogy sajnos elengedhetetlen a kemény másolásvédelmi rendszer használata, hiszen így biztosítható, hogy az olvasó csak a kölcsönzési feltételek előírásai szerint férjen hozzá az adott e-könyvpéldányhoz. A megfelelő licencmegoldás és másolásvédelmi konstrukció mellett döntő jelentősége van a megfelelő szolgáltatási felület kialakításának is. Ennek ergonomikusan vonzó, könnyű használatot biztosítóknak kell lennie. Emellett hidat jelenthetne a kereskedelmi e-könyvszolgáltatások felé is, ha a kölcsönzést követően, illetve annak alternatívájaként meg is vásárolná a felhasználó az adott művet. A felhasználói felület tervezésekor arra is figyelemmel lehet lenni, hogy nem szükséges szétválasztani a szerzői jogvédett művek kölcsönzését a nem szerzői jogvédett e-könyvek szolgáltatásától, hanem ez közös platformon is megvalósítható. Az ELDORADO projekt keretében fejlesztett megoldások igen ígéretesek voltak e téren. Véleményünk szerint igen hasznos volna, a már meglévő fejlesztési tapasztalatokra figyelemmel megalkotni egy közös magyar e-könyvszolgáltatási platformot. A svéd példa is arra utal, hogy erős üzleti konvergencia érvényesül a közgyűjteményi gyűjteménykezelő rendszerek, illetve a közgyűjteményi tartalmak szolgáltatásának egységes keretek közé illesztése terén. Az összes érdekelt összefogásával,

a megfelelő szakmai, illetve finanszírozási keretek kidolgozásával, a magyar nyelvű e-könyvek könyvtári szolgáltatásának kellene, hogy legyen jövője hazánkban.

Irodalom és hivatkozások

Bogen og litteraturens vilkår 2016 bog- og litteraturpanelets årsrapport. (2016) Copenhagen. Utolsó elérés: 2017. 04. 24.: <http://slks.dk/bogen-2016>

A dán e-reolen portál: <https://e-reolen.dk>
Utolsó elérés: 2017. 04. 24.

Norvég e-könyvszolgáltató keretrendszer <http://eboklib.no> A fejlesztő cég portálja: <http://bibsys.no>
Utolsó elérés: 2017. 04. 24.

MACEVICIUTE, E. (2016). E-books and public libraries in Sweden. In Tanackovic S. F & Ivanovic M. D. (Eds.), Ogleđi o informacijskim znanostima (Views of information science): Zbornik radova u čast Tatjane Aparac-Jelušić (Proceedings in honour of Tatjane Aparac-Jelušić) (1st ed.). Zadar, Osijek.: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Sveučilište u Zadaru, 2016. Utolsó elérés: 2017. 04. 24.: <http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1061234/FULLTEXT01.pdf>

Nasjonalbiblioteket (2017). Access to bokhylla no – Nasjonalbiblioteket. Utolsó elérés: 2017. 04. 24.

<http://www.nb.no/English/The-Digital-Library/Access-to-bokhylla.no>

STEEN-HANSEN, M. (2012). The Public libraries' e-book projekt e-Reolen Stockholm oktober 2012 eng til nordic meeting. Stockholm. Utolsó elérés: 2017. 04. 24.

<https://www.slideshare.net/saintmichels/e-reolen-stockholm-oktober-2012-eng-til-nordic-meeting-3>

Svéd e-lib szolgáltatás ismertetése: Utolsó elérés: 2017. 04.24.:

<http://www.axiellmedia.com/bibliotekstjanster/>

A könyvtári felület: <http://findalibrary.axiellmedia.com>

A göteborgi városi könyvtár szolgáltatási felülete:

<http://e-gotlib.elib.se/>

WITTORF, J. (2012, November 15). Forlag: eReolen er plaget af piratkopiering. Computerworld Danmark. Copenhagen. Utolsó elérés: 2017. 04. 24.

<https://www.computerworld.dk/art/222090/forlag-ereolen-er-plaget-af-piratkopierinh>

Beérkezett: 2017. IV. 27-én.

Németh Márton

az Országos Széchényi Könyvtár
E-könyvtári Szolgáltatások
Osztályának könyvtárosa.
E-mail: nemethm@gmail.com

Vállalkozók támogatása és a gazdasági fejlődés a floridai könyvtárakban

Korábbi felmérések kimutatták: ezer megkérdezett vállalkozó kétharmada tartja fontosnak, hogy a könyvtárak nyújtsanak segítséget a vállalkozásindítás és a munkakeresés folyamatában. Az elmúlt években sokat javult a helyzet e téren, azonban manapság leginkább szórakoztató irodalom és gyerekprogramok céljából térnek be a látogatók egy-egy közkönyvtárba. Vannak olyan intézmények, amelyek szeretnének ilyen lehetőséget biztosítani, de nehézségekbe ütköznek, mert egyszerűen nincs keretük széles körű marketingtevékenységet folytatni. Megoldás lehet a könyvtárak nevének kiegészítése, azaz az információs központ jelleg feltüntetése, ezzel is erősítve a képet, amelyet magukról szeretnének kialakítani. Egy másik lépés lehet a partnerkapcsolatok kialakítása olyan piaci szereplőkkel, amelyek aktívan részt tudnak venni a könyvtárak üzleti információs szolgáltatásaiban.

A floridai Hillsborough és Pasco megyék közkönyvtáraiban elvégzett reprezentatív felmérés keretében olyan kérdésekre keresték a válaszokat, mint például: a vállalkozók milyen információk iránt érdeklődnek leginkább és legkevésbé, milyen információkat tud közvetíteni a könyvtár, és hogyan hirdeti az üzleti információs szolgáltatásait.

A két megyében nagyjából ugyanazok az eredmények figyelhetők meg. A legkeresettebb információk egységesen: pénzügyi támogatás szerzésének lehetősége a vállalkozás indításához, készségfejlesztés és képzés az adott területen, valamint segítség piackutatáshoz és üzleti terv megírásához. Emellett felmerült a versenytársakról szerezhető információk és a jogi formák megismerése. A legkevésbé keresett információk: a jogi és menedzsmentismeretek, szabványok, céginformációk. Látható, hogy ezek olyan információk, melyek eléréséhez alapvetően nincs szükség könyvtárra, mert már könnyen hozzáférhetők az interneten is. Úgy

tűnik, hogy ilyen ismeretekért már nem kelnek útra a vállalkozók.

A könyvtárak igyekeznek kiszolgálni az igényeket; a legkeresettebb információkat közvetlenül ugyan nem tudják szolgáltatni, azonban partnereik bevonásával vállalkozói programokat szerveznek. Workshopoknak adnak otthont, meghívják egy-egy terület szakértőjét, akitől kérdezni lehet, közreműködnek az üzleti terv elkészítésben, és feltérképezik a helyi forrásszerzési lehetőségeket. Bizonyos időközönként webszemináriumokat és technikai képzést is tartanak.

A könyvtárak különböző adatbázisokat szolgáltatnak, a felhasználók mégis alapvetően mindenhol elégedettek, és csak kevesen hiányoltak olyan adattárat, amely nem érhető el az adott könyvtárban. Azt azért meg kell említeni, hogy egy könyvtár sem csak egy-két, hanem több, a tématerületen releváns adatbázissal rendelkezik.

A könyvtárak marketingtevékenysége hasonló. A honlapon megjelentetett hirdetésekkel és szóróanyagokkal általában mindenhol próbálnak tájékoztatni. Néhány helyen pedig az e-mailen kiküldött és a nyomtatott sajtóban elhelyezett hirdetések jelentik a reklámkampányt.

Összességében elmondható, a könyvtárak nem tudják maradéktalanul elérni, hogy megismertessék a vállalkozókkal a számukra előnyös szolgáltatásokat. Nincs tapasztalatuk ugyanis, milyen módon szólítsák meg őket, ebből következik, hogy amíg a könyvtárosok nem képzik magukat üzleti területen, nem lesznek képesek alkalmazkodni a vállalkozói szféra igényeinek kielégítéséhez. Természetesen, ha a könyvtárak több (nem csak anyagi) támogatást kapnának, sokkal szerteágzóbb lehetőségük lehetne arra, hogy olyan egyéb

TMT 64. évf. 2017. 5. sz.

ötleteket és programokat dolgozzanak ki, amelyekkel sikeresen vonzzák majd a vállalkozókat.

/FRANKS, Janet Elaine – JOHNS, Carol: Entrepreneur assistance & economic development in Florida

libraries. = Reference Services Review, 43. köt. 3. sz. 2015. p. 400–418./

*(Csordás Dániel
az ELTE BTK informatikus könyvtáros
mesterszakos hallgatója)*

Az egyetemi könyvtárak és a vállalkozók együttműködése

A *Journal of Business & Finance Librarianship* 2015. évi 3. (külön)száma az üzleti könyvtárakat és a vállalkozókat helyezi fókuszba, számos esettanulmánnyal, amelyek részletezik az egyetemi könyvtárak vállalkozók felé irányuló kezdeményezéseit. Közleményünk a *Nevadai Egyetem* (University of Nevada, Las Vegas = UNLV) 2009-ben indult, kisvállalkozásokat támogató programjának jó gyakorlatait ismerteti, a kulcselemeket pontokba szedve.

Kapcsolati háló

Az üzleti könyvtáros részt vesz különféle vállalkozói eseményeken, melyeket az egyetemen tartanak. Ilyen például a „Vállalkozás Hete” vagy a „Startup Hétvége”. Az UNLV képviselője az Alumni találkozón nemcsak hallgatóként jelenik meg, hanem a saját könyvtárát is hirdeti, például azáltal, hogy prospektusokat terjeszt. Az UNLV üzleti könyvtárosa a helyi vállalkozások közösségeinek rendezvényein is bemutatkozik, továbbá folyamatosan tartja a kapcsolatot üzleti ügyfeleivel.

Nyomtatás, digitális és vizuális média

Készítettek egy papíralapú útmutatót vállalkozóknak, melyben kiemelik a kis- és közösségi vállalkozók számára elérhető szolgáltatásokat. Emellett az útmutató elektronikus változataként létrehoztak egy weboldalt, melyet összekötöttek az UNLV nyitólapjával. Az útmutató az online adatbázisok könyvtári használatát ösztönzi.

Együttműködés a kisvállalkozás-fejlesztési központtal

Az üzleti könyvtáros a közösségi ügynökségek segítségével támogatja a startupokat. A *Nevadai Kisvállalkozás-fejlesztési Központ* (Nevada Small Business Development Center = NSBDC) a helyi közösségek számára kurzusokat és segítséget nyújt új vállalkozások elindításához. Az üzleti könyvtáros előadásokat is tart ezeken a képzése-

ken. 2013-ban az NSBDC irodáját áthelyezték az UNLV kampuszára, így az üzleti könyvtáros rengeteg startup eseményen és tréningen vehet részt. 2014 nyarán az iroda átköltözött a főkönyvtárba, egy nyitott, falak nélküli térbe. Az UNLV és az NSBDC így együtt biztosít helyet a helyi vállalkozók – beleértve a közösségi vállalkozásokat – számára rendezett workshopoknak.

Egyetemi tanácsadások

Az egyetemi tanácsadás – melynek célja, hogy a hallgatók konzultálhassanak az üzleti szféra nagy tapasztalattal bíró tagjaival – rohamosan integrálódik az üzleti képzésekbe. 2010-ben az UNLV üzleti könyvtárosa számára lehetőség adódott partnerkapcsolatot építeni a *Nevadai Ipari Kiválósági Szervezettel* (Nevada Industry Excellence= NVIE), hogy reklámozza a könyvtári erőforrásokat és kutatási segítséget nyújtson, ezzel támogatva az ExporTech kezdeményezést a helyi termelő cégeknek. Az ExporTech segíti a helyi vállalkozókat exporttervek kialakításában, annak érdekében, hogy beléphessenek a globális piacra és bővíthessék tevékenységüket az eladásaik növelése érdekében. Minden kisvállalkozót egy exportszakértő, egy NVIE projektmenedzser és egy UNLV hallgató mentorált. Az üzleti könyvtáros pedig a program egy adott pontján bekapcsolódott a folyamatba, és megmutatta, hogyan tudnak a könyvtár adatbázisain keresztül még több információt szerezni az exportterveik finomításához.

Könyvtári workshopok

Az UNLV által 2010-től szervezett, a könyvtári szolgáltatások népszerűsítését szolgáló workshopok célközönségét a helyi kisvállalkozók alkotják. Az első évben mindössze 15 résztvevő akadt, így elkezdtek reklámozni az UNLV honlapján a találkozókat. A marketingnek köszönhetően egyre több közösségi vállalkozó érkezett a rendezvényekre, akik aktuális szükségleteihez igazították a könyvtáros workshopok témáit. Az NSBDC is felka-

rolta az ügyet és terjeszti a meghívókat. Az UNLV könyvtári hírlevelében és a helyi vállalkozói lapban is közzéteszi a workshopokra történő invitálásokat.

Jogi segítségnyújtás

Az UNLV jogtudományi oktatási egységei jogi tanácsokkal is segítik a kisvállalkozókat olyan témákban, mint például a gazdálkodó szervezetek létrehozása, a szerződések, a szellemi tulajdon védelme (védjegy, szabadalom) témakörökben.

Közösségi vállalkozások dokumentálása

Vonatkozó projektek: a *Trinidad és Tobagoi Egyetem* (University of Trinidad and Tobago) könyvtárai indítványozták a tobagoi vállalkozások üzleti tevékenységének és történetének feldolgozását, az UNLV különböző szervezeti egységei pedig érdeklődésüket fejezték ki a Las Vegas Downtown program történetének dokumentálása iránt.

Kapcsolattartás közösségi vállalkozókkal

Azokat az UNLV irányában elköteleződött közösségi vállalkozásokat, melyek multimédiával és közösségi marketinggel foglalkoznak, felhasználják arra, hogy online könyvtári oktatóanyagokat hozzanak létre. A közösségi vállalkozások egyéb módokon is támogatják az UNLV könyvtárait, például hirdetések közzétételével vagy építészeti tevékenységgel.

Konklúzió

A felsőoktatási könyvtárak hatékony partnereivé válhatnak a vállalkozóknak, elsősorban a vállalkozásfejlesztési szervezeteken keresztül.

/GRIFFIS, Patrick: Academic libraries as community resource partners for entrepreneurs. = Reference Services Review, 43. köt. 3. sz. 2015. p. 461–467./

*(Kiss Attila Csaba
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

Befektetési szakértők elektronikus és digitális információhasználatára Kuvaiban

Napjainkban a technológia nyújtotta lehetőségeknek köszönhetően óriási mennyiségű offline és online információ áll rendelkezésünkre az élet szinte minden területén; utóbbiból pedig – mennyiségéből adódóan – igen nehéz kiszűrni a számunkra releváns adatokat. A feladat éppúgy, mint az átlagos felhasználók, a versenyszférában dolgozók, így a befektetési szakértők számára is igazi kihívás. A tanulmány célja, hogy megkönnyítse a befektetés területén dolgozók munkáját, ezért megvizsgálja, milyen típusú információk is szükségesek egy befektetési döntés meghozatalához, hogyan találják meg a befektetési szakértők ezeket, milyen információforrások állnak rendelkezésükre munkájuk során, ezek közül mely forrásokat preferálják, s milyen nehézségeket tapasztalnak a befektetési döntések meghozatalához szükséges információk keresése közben. A tanulmány alapját egy 16 kérdésből álló kérdőív adta, mely a kuvaiti befektetési szakértők információkeresési magatartásairól, szokásairól gyűjtött adatokat még 2012-ben.

A befektetési szakértőket alapvetően két csoportra oszthatjuk, brókerekre, valamint befektetési tanácsadókra. Természetesen, mint a foglalkozások nagy részében, itt is találkozhatunk többféle megnevezéssel, mint például pénzügyi elemző, pénzügyi tanácsadó, tőzsdeügynök (alkusz), vagy kockázatelemző. Ebben a közleményben a „kifejezés” olyan gyűjtőfogalomként használt, mely magába foglal minden szakembert, aki tanácsot nyújt a befektetés területén magánszemélyeknek vagy szervezeteknek, azok alkalmazotti, tanácsadói státuszában.

A befektetési döntések meghozatalához szükséges legfőbb információ típusok

Ahogy azt sok szakember bebizonyította már, az üzleti szférában az információs igények igen komplexek, így tehát nem csoda, hogy a befekte-

tési döntések meghozatalához, támogatásához sem elegendők csupán pénzügyi források (pl. mérlegek, eredménykimutatások). Ezt az állítást a kutatás résztvevői is alátámasztották, amikor a következő rangsort állították fel a munkájukhoz szükséges információ típusokról: (1) üzleti és gazdasági információk (általánosságban); (2) céginformációk; (3) értéktőzsde-információk; (4) ipari információk; (5) befektetési lehetőségekről szóló információk; (6) országinformációk; (7) portfólió-információk; (8) jogi információk; (9) projektinformációk; (10) egyéb források.

A befektetési szakértők információkeresési gyakorlata

A kérdőívben vizsgálták azt is, hogy hogyan kezdik a szakemberek az információkeresést, milyen csatornákat vesznek először igénybe. A megadott lista tartalmazott humán forrásokat, azaz személyes informálódást is, csakúgy, mint dokumentumokat s intézményeket, melyek adatbázisokhoz és repozitóriumokhoz biztosítanak hozzáférést. A válaszokból az információs csatornák következő rangsora állt fel: (1) weboldalakon, interneten történő keresés; (2) elemzők beszámolójának vizsgálata; (3) személyes dokumentumok áttekintése (papíralapú és elektronikus, számítógépeken és merevlemezeken található dokumentumok); (4) releváns adatbázisokban folytatott keresés; (5) konzultáció befektetési menedzserekkel és pénzügyi tanácsadókkal; (6) konzultáció kollégákkal; (7) belföldi beszámolók, tanulmányok és feljegyzések áttekintése; (8) versenytársak beszámolójának vizsgálata; (9) belső, céges források használata (intranet, céges portál); (10) szakfolyóiratok és magazinok; (11) gyakran látogatott, könyvjelzők közé mentett honlapok; (12) könyvtárak és információs központok; (13) kereskedelmi és iparkamara.

Sajnálatos módon a könyvtárak és információs központok, valamint a kereskedelmi és iparkamara

sereghajtók a rangsorban, mely abból adódhat, hogy a szakemberek nem tudják, milyen értékes információkhoz juthatnának közreműködésükkel. Ha az imént említett intézmények szolgáltatásait hatékonyabban népszerűsítenek és növelnék a szakemberekben a tudatosságot, akkor talán nem maradnának rejtve. Sokszor a szolgáltatások minősége és marketingje sem megfelelő, így azok felülvizsgálata, fejlesztése elengedhetetlen.

Kommunikációs eszközök és szolgáltatások használata

A befektetési szakértők Kuvaitban kivétel nélkül okostelefonjaikat választják, és azokon olvassák e-mailjeiket napi munkájukhoz. A közösségi oldalak (pl. Facebook, Twitter, blogok, Wikipédia) ennél alacsonyabb népszerűségnek örvendenek, mely nem várt eredmény volt, ugyanis ezek az applikációk már elérhetők az interneteléréssel rendelkező mobiltelefonokon. Legfőbb magyarázat a munkaterület érzékenysége és versenyképessége lehet. Az értekezletek, megbeszélések (meetingek) szintén hátrul helyezkednek el a kitöltők által felállított rangsorban, mely meglepő Kuvaitban, ahol a személyes találkozások a kultúra fontos részét képezik. Ennek háttérbe szorulása szintén a kiélezett versenyhelyzetre vezethető vissza.

Gyakran használt információforrások

A kitöltőknek a kérdőívben rangsorolniuk kellett az általuk használt információforrásokat, olyan szempontokat figyelembe véve, mint a hozzáférhetőség, elérhetőség, pontosság, a használat egyszerűsége. Az internet a legnépszerűbb, hiszen a legtöbb válaszadó számára az a legfontosabb, hogy elérjen külföldi weboldalakat, repozitóriumokat. Természetesen nemcsak az internet és annak portáljai, de az intranet, az üzleti információszolgáltatók, a könyvvelzők közé mentett honlapok, valamint a (szak)folyóiratok is a lista elejére kerültek.

A korábbi kérdésekre adott válaszaiknak megfelelően a befektetési szakértők igen kis szerepet tulajdonítottak a közösségi forrásoknak, továbbá a kollégáknak, a tanácsadóknak, a konzulenseknek és az elemzőknek. A korábbi eredményekhez igazodva a könyvtárakat, információs központokat, valamint a kereskedelmi és iparkamarákat nem sorolták fel legfontosabb forrásaik között. A legtöbb befektetési cégnek Kuvaitban nincs saját könyvtára, azonban ennek orvoslására lehetőségük nyílik együttműködési megállapodást kötni olyan nagy könyvtárakkal, mint a *Kuvaiti Egyetemi*

Könyvtár (Kuwait University Libraries) vagy a *Nemzeti Tudományos és Műszaki Információs Központ* (National Scientific and Technical Information Center = NSTIC). A kereskedelmi és iparkamara alacsony népszerűsége is azt mutatja, hogy szolgáltatásai fejlesztésre szorulnak. A befektetési szakértők tudatosságát is növelni kellene az információforrások használatának terén, a nemzeti és regionális adatok ugyanis például csak a kamara által érhetők el.

Speciális információforrások

A kutatás során feltérképezték a kifejezetten befektetési információkat nyújtó forrásokat is, melyek közt első helyen a Bloomberg szerepelt. Preferált források továbbá a Reuters, a Zawya, a *Gazdasági Előrejelző Intézet* (Economist Intelligence Unit = EIU) jelentései, az Edger Online, valamint az Iszlám Pénzügyi Információszolgáltató adatbázis (Islamic Finance Information Service = IFIS). A szakemberek által használt adatbázisok nagy része nemzetközi szintű, s többségük csak előfizetés, esetleg eseti térítés ellenében használható.

A befektetési szakértők információkeresési készségei

A szerzők arra kérték a szakembereket kérdőívük végén, gondolják végig, átlagosan hány órát töltenek információkereséssel egy héten, s milyen nehézségekbe ütköznek munkájuk során. A válaszadók több mint fele átlagosan 5-11 órát szánt információkeresésre, ami alapos felkészültségre enged következtetni. A kérdés második felére, mely a buktatókkal foglalkozott, a válaszadók szintén több mint fele ugyanazokat a problémákat fogalmazta meg, mégpedig az információkhoz való hozzáférés gyakori költségességét, az időhiányt, valamint az információk bizalmas (esetenként titkos) mivoltát. Bízató, hogy a válaszadók elenyésző százalékának jelentett gondot a keresési készségek hiánya, a kitöltők nagy része pedig kifejezetten jónak ítélte meg ezeket a képességeit.

Konklúzió

Összességében elmondható, hogy az üzleti szférában is utat tört magának a technológia rohamos fejlődése, az információkeresés első lépcsőfoka az internet, a források többsége elektronikus, a kommunikáció is hálózaton bonyolódik leginkább. A szektor szereplői mégis képesek kritikus szemmel, releváns anyagot gyűjteni az így keletkezett információrengetegből. A felmérés alapján a szakem-

berek hozzáállása továbbképzésükhöz dicséretre méltó, jóllehet többségük elégedett információkezelési kompetenciáival, mindannyian hasznosnak ítélnének meg internet-, valamint adatbázis-használati tréningeket.

A tanulmány hangsúlyozza a könyvtárak és információs központok kihasználatlanságát, mely szolgáltatásaik és marketingkommunikációjuk fejlesztésével orvosolható lenne.

**/CHAUDHRY, Abdus Sattar – ALANSARI, Husain:
Use of electronic and digital information by investment professionals in Kuwait. = Library Review, 62.
köt. 3. sz. 2013. p. 157–176./**

*(Farkas Csenge
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

Új kölyök a háztömbben: egy pályakezdő üzleti könyvtáros nehézségei és diadalai

Mesterszakos könyvtárosi diplomám megszerzése után egy hónappal kaptam meg első teljes idejű könyvtáros állásomat az *Auburn Egyetem Üzleti és Gazdaságtudományi Könyvtárában* (Auburn University Business and Economics Library). Ez annak ellenére rettegéssel töltött el, hogy már volt tapasztalatom a területen. A könyvtárosképzés első napjától kezdve folyamatosan azon dolgozom, hogy egyre jobb üzleti könyvtárossá váljak; ebből a göröngyös útból idézek fel állomásokat.

Kezdetben ötletem sem volt, hogy milyen típusú könyvtárban és pozícióban szeretnék dolgozni, egyet tudtam csak, hogy a könyvtári munka szolgáltatási (front office) részét kedvelem. Szerencsémre gyakornokként el tudtam helyezkedni a *Kentucky-i Kisvállalkozás-fejlesztési Központban* (Kentucky Small Business Development Center), ahol *Peter Hesseldenz* üzleti könyvtárossal dolgozhattam együtt. Megtanultam feltalálóknak és üzlettulajdonosoknak marketingkutatót végezni. Sokat fejlődtem, de még mindig nem éreztem elégnek a tudásom.

A könyvtáros oktatásban a tájékoztató kurzusok több diszciplínát fedtek le, de kevés foglalkozott az üzleti területtel, így tovább kerestem olyan tanfolyamokat, melyek mélyebben tárgyalják a témát. Levelezőlistákra iratkoztam fel, webináriumokat néztem és hallgattam, valamint üzleti információs cikkeket olvastam, hogy betömjem a hiányosságokat tudásomban. Végül beiratkoztam az *Amerikai Könyvtári Egyesület* (American Library Association = ALA) *Használói- és Tájékoztató Szolgáltatások Szervezete* (Reference and User Services Association = RUSA) *Online üzleti tájékoztatás 101* (Online Business Reference 101) kurzussorozatára. Az ott elsajátított forrás-, valamint kérdésrendszerezés és -osztályozás hatására merőben strukturáltabb kép alakult ki bennem az üzleti tájékoztatásról. Ezután több online tréningen is részt vettem.

Kezdetben a gyűjteményfejlesztés jelentette a legnagyobb stresszforrást, de végül összeállt a rendszer a fejemben. A gyarapítási ismereteim, melyeket az iskolában sajátítottam el, hasznosak voltak, de igazából nem segítettek a dokumentumok kiválasztásában praktikus döntéseket hozni. A helyzetet tovább súlyosbította, hogy a fennmaradt költségvetést néhány hónapon belül el kellett költenem, mert közeledett az év vége. Szerencsére több patrónusom is akadt, akik bemutatták a GOBI (EBSCO dokumentumbeszerzési szolgáltatása) használatát, illetve a Voyager integrált könyvtári rendszer katalógizálási, forgalmi és beszerzési moduljait. Ezen kívül sokat köszönhetek a levelezőlistákon megismert kollégáknak is. Jelenleg nyilvántartást készítek az egyetem kutatási területeiről, valamint feladatom, hogy a tanszékek hallgatóit a tájékoztató pulthoz csábítsam, ahol megszólíthatjuk őket információkeresésük során.

Kapcsolatokat építettem ki az egyetemi kar tanszékeivel, valamint hallgatóikkal, ezzel párhuzamosan látom a könyvkérések számának növekedését. Mindez kezdetben nehezen ment a hat tanszék között. Az első nagy probléma a válaszadások hiánya volt. Megtanultam, hogy egy jól időzített telefonhívás gyakran hatékonyabb lehet, mint e-mailekkel felduzzasztani a postafiókokat. Ha sikerül elérnem egy személyt az irodájában, rövid beszélgetéssel megvalósítható, ami akár többnapos levelezésbe kerülne. Részt veszek különféle eseményeken, olvasom a napi hírlevelet stb. Büszke vagyok arra, hogy felkértek könyvtári kurzusok vezetésére.

Sok ötlettel szolgál a *Kezdő üzleti könyvtárosok csoportja* (The New Business Librarians Group), amelynek tagjai havonta Skype megbeszéléseket tartanak.

A legnagyobb félelmemet mégsem a gyűjteményfejlesztés, a kapcsolattartás, az oktatás vagy a

tájékoztatás jelentette. Attól féltem, hogy amatőrnek tekintenek majd, amiért nem tudok minden kérdésre válaszolni. Végül rájöttem, hogy nem dől össze a világ, ha nem tudok mindent. Ilyen helyzetekben más könyvtárosok segítsége és a levelezőlisták stb. rendelkezésemre állnak.

Büszke vagyok arra, ahol most tartok és szeretnék folyamatosan fejlődni, tanulni, hogy napról napra jobb legyek. Sokat köszönhetek munkatársaimnak és annak, hogy több szervezet tagjául fogadott, így járhatok például konferenciákra. Még jelenleg is tartok az olyan kérdésektől, melyeket kapásból nem tudok megválaszolni, de ma már sokszor

elégedett vagyok magammal. Fontos számomra, hogy nem félek kérdezni könyvtáros barátaimtól és kollégáimtól, ha bizonytalan vagyok a következő lépésben.

/FARRELL, Bridget: New kid on the block: the troubles and triumphs of being a new business librarian. = Journal of Business & Finance Librarianship. 18. köt. 2013. 3. sz. p. 251–258./

*(Hujber Zsófia
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

A kínai egyetemi könyvtárosok új szerepe: szabadalmi információszolgáltatás fejlesztése a Nanjing Műszaki Egyetem könyvtárában

Háttér

A kínai kormány 2008-ban közzétette a nemzeti szellemi tulajdon védelmének stratégiáját azzal a céllal, hogy javítsa a kutatási és fejlesztési intézmények hatékonyságát a szellemi tulajdon létrehozásában, védelmében, felhasználásában és menedzselésében. A dokumentumban kiemelten foglalkoztak azzal is, hogy a vonatkozó forrásoknak a felhasználására felhívják a figyelmet az információszolgáltatások területén.

A tudományos kutatás szempontjából a szellemi tulajdon típusain belül a szabadalmak a legjelentősebbek, így a hagyományos források mellett, érdemes lenne a kutatóknak ezeket is integrálni a munkáikba. A szabadalmak tartalmazzák a legfrissebb technológiai információkat szinte minden tudományterületen. A találmányok 90%-a szabadalmazott és a technikai információk 70%-a semmilyen más forrásból nem érhető el.

Jelenleg a kínai egyetemek könyvtáraiban általában tradicionális, passzív szabadalmi információszolgáltatás folyik, ami azt jelenti, hogy a könyvtári honlapon a kutatóknak ki kell tölteniük egy kérelmet, amelyen részletesen leírják, milyen témában, milyen információs igényük merült fel. Ezt a könyvtárosok feldolgozzák, kikeresik és elemzik az adott szabadalmat vagy szabadalmakat, majd egy beszámoló formájába elküldik az érdeklődőnek. A módszer nehezen tudja maximálisan kielégíteni a kutatók igényeit, szükség lenne arra, hogy a könyvtárosok aktív félként, a kutatókkal együtt dolgozva részt vegyenek a kutatási folyamatban.

A *Nanjing Műszaki Egyetem* (NanjingTechnology University = NJTech), hogy meg tudjon felelni a megszorított szabadalmi kéréseknek, 2010-ben elkezdte fejleszteni vonatkozó szolgáltatásait. Kiválogatták a könyvtárosok közül azokat, akik

mesterdiplomával rendelkeznek valamilyen szaktudományos vagy mérnöki területen, majd továbbképzésekre küldték őket. A tréningek egy részét a *SIPO* (State Intellectual Property of China) tartotta, a másik részét az *ISTIC* (Institute of Scientific & Technical Information of Shanghai). Emellett a könyvtár megvásárolta az Innography szellemi tulajdonanalizáló szoftvert, ami nagyban támogatja a könyvtárosok munkáját. A szoftver használatához azonban elengedhetetlen a kellő szaktudás. A speciális tréningek azért is fontosak, mivel a szabadalmak gyakran használnak szaknyelvi zsargont, amelyhez elengedhetetlen egy „dekódoló” személy.

Módszerek

2013-ban az NJTech a szabadalmi információszolgáltatás fejlesztése érdekében felmérést végzett. A megfelelő szolgáltatás kialakítása céljából három kérdésre kellett megtalálniuk a választ: (1) a különböző kutatási fázisokban milyen különleges információs igények merülnek fel, (2) hogyan keresik és használják fel a kutatók ezeket a forrásokat és (3) hogyan vesznek részt a könyvtárosok a kutatási folyamatban a szabadalmakra történő figyelemfelhívás érdekében. A válaszokat két forrásból remélték: idézettséganalízisből és kérdőívekből.

Az idézettségi mutatók eredményei alapján elsősorban a kémia területén használják a legtöbb szabadalmat, ezt követi a biotechnológia és az anyagtudomány. Az idézett szabadalmak nagy része 10 évvel ezelőtti volt, azaz meglehetősen régi. A szabadalmak engedélyét megadó ország vagy szervezet többnyire az Amerikai Egyesült Államok, a *Szellemi Tulajdon Világszervezete* (WIPO = World Intellectual Property Organization) és Kína.

A kérdőívek kitöltésére azokat az írókat kérték föl, akik idéztek korábban szabadalmat a munkáikban. A beleegyezési arány 100%-os volt. A kérdőív válaszai alapján a kutatók többsége az ingyenes adatbázisokat veszi igénybe. Kizárólag keresőszót alkalmaznak a szabadalmak nemzetközi besorolási száma helyett, nem tartják szemmel rendszeresen az új szabadalmakat, nincsenek tisztában az idézési szokásokkal az egymáshoz kapcsolódó szabadalmaknál, és nem elemzik körültekintően a dokumentumokat.

Kísérlet

A könyvtárosok ezután egy tesztcsoportot hoztak létre, annak felmérésére, hogy hogyan tudnak együttműködni a kutatók és a könyvtárosok. A projekt témájául a kerámiamembránok módosításának technológiáját jelölték meg. A kutatócsoportban egy professzor, egy tanársegéd és három végzős hallgató kapott helyet, míg az információszolgáltató csoportban egy főkönyvtáros és két könyvtáros. Mind a három könyvtárosnak képzettsége volt az adott szakterületen, a csoportot vezető könyvtárosnak doktori, a másik két könyvtárosnak mesterfokozata.

A projekt elején a könyvtárosok tréninget tartottak a kutatóknak, melyen szó esett alapvető szabadalmi ismeretekről, a különböző adatbázisokról, és azok előnyeiről, valamint olyan hasznos elemekről, mint a szabadalmak nemzetközi besorolási száma (International Patent Classification System Number). Ez a fázis sokat segített abban, hogy a könyvtárosok is többet tanuljanak a kutatás témájáról, valamint segített kiépíteni a két csoport közötti bizalmat és tiszteletet.

A kutatás kezdeti szakaszában 173 releváns szabadalmat találtak, melyeket aztán az egyik könyvtáros az Innography analízáló szoftverrel megvizsgált, valamint a hozzájuk kapcsolódó szabadalmakat is, így a kutatók összefüggőbb képet kaptak a téma makrokörnyezetéről. A dokumentumokat aztán mélységükben vizsgálták meg, szintén a szoftver segítségével, ahol a könyvtárosok a szabadalmak idézettségének elemzése által újabb hasznos információkkal tudtak szolgálni a kutatócsoportnak.

Annak érdekében, hogy a kutatóknak időt spóroljanak, a szabadalmi hivatali minősítéssel rendelkező könyvtáros magára vállalta a szabadalmak monitoringját, melynek területét a kutatók szabták meg. A könyvtáros három hónapon keresztül figyelemmel kísérte a szabadalmi adatbázisokat azzal, hogy vannak-e új, a témába vágó szabadalmak, melyeket aztán rendszerezett és egy beszámolóba foglalt.

A kutatás végén a csoport olyan eredményre jutott, melyet szeretett volna szabadalomba foglalni. Ennek kezdeményezését Kínában csak a szabadalmi hivatalok alkalmazottai tehetik meg, így ebben a könyvtárosok nem tudtak segíteni, azonban jelentősen megkönnyítik a kutatók számára az odáig történő eljutást.

Konklúzió

A kísérlet pozitív irányba változtatta meg a kutatók könyvtárosokról alkotott képét, valamint az arról formált véleményüket, hogy a könyvtárosok eredményesen tudnak részt venni a kutatási folyamatban. A tapasztalatok szerint, minél korábban kapcsolódnak a könyvtárosok a kutatásba, annál hasznosabb információkkal tudnak szolgálni.

A beágyazott szabadalmi szolgáltatás olyan tényezőkből áll össze, mint a keresési módszereket feltáró tréningek, szabadalmi információk analízise, monitoringja és segítségnyújtás új szabadalmi kérelem beadásában. A régi szolgáltatási módozzal szemben egy célorientált, személyre szabott szolgáltatásról beszélhetünk, mely időt spórolhat meg a kutatóknak. Ehhez azonban olyan könyvtárosokra van szükség, akik az adott témakörben rendelkeznek tudományos háttérrel, valamint részesülnek olyan képzésben, ahol elmélyíthetik tudásukat a szabadalmak jogi hátteréről, azok kérvényezéséről, valamint a keresési és elemzési módszerekről.

/FENG, Jun – ZHAO, Nai Xuan: A new role of Chinese academic librarians – the development of embedded patent information services at Nanjing Technology University Library, China. = Journal of Academic Librarianship, 41. köt. 3. sz. 2015. p. 292–300./

*(Henézi Katalin
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

Könyvtárosok és a Vállalkozói Kiképzőtábor Veteránoknak

A *Vállalkozói Kiképzőtábor Veteránoknak* (Entrepreneurship Bootcamp for Veterans with Disabilities = EBV) programot nyolc tudományos intézmény szervezi és számos vállalat (pl. Wal-Mart, Humana, JPMorgan) támogatja. Az EBV a 9/11 után, a szolgálattal összefüggő rokkantságot szerzett katonák, tengerészek, és légierősök számára nyújt élvonalbeli vállalkozói és kisvállalkozási menedzsmentképzést, ezzel segítve őket abban, hogy visszailleszkedhessenek a civil életbe.

A könyvtárak és a vállalkozástámogatás viszonyáról olykor megjelennek kiadványok, ám a könyvtárak, a vállalkozás és a veteránok kapcsolatáról ma még kevés publikáció születik.

A program háttere

A *Syracuse University*-n (Syracuse, New York) található *Whitman School of Management* 2007-ben elindította a kifejezetten veteránoknak szóló EBV programot, amely eleinte egy intenzív bentlakásos „kiképzőtábor” volt. Az üzleti iskola forrásait kihasználva megtanították a veteránokat arra, hogyan hozzák létre, és hogyan bővítsék saját vállalkozásukat. Azóta a program nyolc egyetemen is a tanterv részévé vált.

A program egy évig tart, és többek között a következő témákat fedi le: üzleti terv, számvitel, emberi erőforrások, jogi kérdések, marketing. A programnak három fázisa van. Az elsőben a veteránok önállóan tanulnak, online tanterv alapján – ebben a szakaszban születik meg az üzleti koncepció. A következő fázis kilenc napig tartó bentlakást jelent a nyolc résztvevő egyetem egyikén – ez alatt a veteránok szakemberek és gyakorló vállalkozók által tartott tapasztalati műhelymunka segítségével sajátítják el a vállalkozásműködtetés alapjait. Az utolsó fázisban a résztvevők személyre szabott gyakorlati segítséget kapnak az EBV egyetemektől és az EBV partnerektől.

A programra egy online űrlap kitöltésével lehet jelentkezni, valamint két ajánlólevelet kell elküldeni. A jogosultság feltételei a következők: katonai szolgálathoz kapcsolódó rokkantság, 9/11 utáni katonai szolgálat és saját vállalkozás indításának vágya.

Az EBV-hez már több, veteránokat és családjaikat támogató program csatlakozott. Ezeket a programokat a *Syracuse University*-n működő *Institute for Veterans and Military Families* (IVMF) irányítja, *Mike Haynie* kari tag és veterán igazgatása alatt, aki egyben az EBV-program elindítója.

Az EBV program könyvtári támogatása

A program már a kezdetektől igénybe vett könyvtári közreműködést, hiszen a résztvevők maguktól is a *Syracuse University* könyvtárához (E. S. Bird Library) fordultak segítségért, melynek munkatársai szívesen álltak rendelkezésükre. 2008-ban megalakult az *EBV Consortium of Schools*, és az abban résztvevő három egyetem közül kettő rendelkezett könyvtári támogatással: a TAMU-n (Texas A&M University) a West Campus [Business] Library (WCL), míg az FSU-n (Florida State University) a Strozier Library segített.

Habár jelenleg nem támogatja a programot, megvan a lehetőség arra, hogy a *UCLA Rosenfeld Management Library* is részt vegyen benne. A program együttműködői a *Purdue University*-n található *Roland G. Parrish Library of Management & Economics*, a *UConn Homer Babbidge Library*-je, az LSU könyvtárai, illetve a *Cornell University School of Hotel Administration*, amely a *Cornell University Library* közreműködését igyekszik megszerezni.

Az EBV programban résztvevő könyvtárak forrásai és szolgáltatásai között sok a hasonlóság, de emellett több egyedi megoldás is felfedezhető (pl. a résztvevők számára „mindig elérhető” üzleti könyvtáros).

Kihívások

A program résztvevőinek a kutatásban való orientálása kihívásokkal jár – ilyen például az EBV programok közötti egységesség hiánya. Nehézséget jelent a programban részt vevő üzleti könyvtárosok nemzeti szintű együttműködése, valamint a könyvtárosok megfelelő időbeosztásának összeállítása is. A legnagyobb problémát talán az okozza, hogy a könyvtárosoknak egy olyan csoportot kell segíteniük, amelynek az igényei eltérnek a megszokott hallgatói igényektől, mivel a programban részt vevő veteránok különböző háttérrel rendelkeznek.

A kihívások ellenére a programban résztvevők többsége (65%) már sikeres vállalkozást alapított, sőt, közülük kilenc azóta több millió dolláros üzlettel büszkélkedhet.

Lehetőségek

A sikereket lehetne még fokozni, ám ehhez a könyvtárosok magasabb szintű bevonására és részvételére lenne szükség, amely mellett a könyvtárosoknak az egyetemi feladataikat is el kell látniuk.

Az egyik probléma, hogy nincsenek egységes, a program összes résztvevője számára elérhető, jelszóval védett, naprakész források. Ugyan már létezik egy online kutatási felület (Technical Assistance Program = TAP), amely bevonható lehetne egy megosztott online forrás létrehozásá-

ba. Ebben a könyvtárosok is segíthetnének, hiszen ismerik a szükséges adatbázisokat és azok forgalmazóit, valamint készíthetnének különböző online útmutatókat.

Emellett nagyobb együttműködésre lenne szükség a programban résztvevő könyvtárosok között, hiszen elmondásuk szerint hasznos volt, ha beszélhettek egymással vagy meglátogathattak más EBV programokat, mert így az új résztvevők tanulhattak a tapasztaltabbaktól. A program jó lehetőséget ad arra, hogy a könyvtárosok igazolják társadalmi értéküket.

A könyvtárosok szeretnének több időt szentelni a program résztvevőinek, már az első fázisban segítenének nekik (pl. webináriumok, online oktató videók használatával), hiszen a veteránoknak már kezdéskor ki kell alakítaniuk az üzleti koncepciójukat. A könyvtárosok azzal is támogatni kívánják a résztvevőket, hogy a programon túl is rendelkezésükre állnak.

/HOPPENFELD, Jared [et al.]: Librarians and the Entrepreneurship Bootcamp for Veterans: helping disabled veterans with business research. = Journal of Business & Finance Librarianship, 18. köt. 4. sz. 2013. p. 293–308.)

*(Incze Dorottya
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

Kisvállalkozás-fejlesztési központok és könyvtárak: egy felmérés

A szerző online felmérése azt kutatja, hogy a *Kisvállalkozás-fejlesztési Központok* (Small Business Development Centers = SBDCs) – melyek segítik az ügyfeleket, hogy erőforrásokat találjanak az induláshoz (alapításhoz) vagy a vállalkozás növekedéséhez – miként dolgoznak együtt a könyvtárakkal, könyvtárosokkal. A kérdőíveket a következő államok SBDC igazgatóinak küldte el e-mailben: Colorado, Idaho, Montana, Nevada, Utah.

A 72 központból 31 válaszolt (43%), a legtöbben Nevada államból (10 a 11-ből). A válaszadók többnyire (55%) egyetemi fenntartású irodák voltak (17). Az összes válaszoló 48%-a (15) együttműködik a központi könyvtárakkal, 52%-a pedig nem. A közkönyvtárakkal kooperálók közül 13% (2) között formális, írásbeli megállapodás áll fenn, 67% informális (10) és 20% (3) a kettő közötti.

A felmérésre adott válaszokból kiderül, hogy az SBDC-k a következő közkönyvtári szolgáltatásokat veszik igénybe:

- a könyvtár szolgáltatásainak bemutatása, vezetés a könyvtárban;
- a könyvtár üzleti szolgáltatásainak bemutatása, vendégelőadók az üzleti terv órákon;
- számítógép- és adatbázis-használat, periodika-kölcsönzés, konferenciaterem és wifi;
- a tájékoztató könyvtáros kezdő vállalkozóval való konzultációja;
- helyszín biztosítása prezentációkhoz, találkozókhoz;
- piackutatás és iparági beszámoló összeállítása, workshopok a könyvtár forrásainak használatáról;
- a források bemutatása és ingyenes hozzáférés;
- segítségnyújtás a kutatásban és a számítógép-használatban.

A válaszolók 36%-a (11) működik együtt egyetemi könyvtárakkal, az alábbi súlypontokkal:

- a könyvtár szolgáltatásainak bemutatása és vezetés könyvtárban;
- a könyvtár üzleti szolgáltatásainak bemutatása, üzleti tervsablonok biztosítása;
- előadások a vállalkozók számára elérhető forrásokról;
- piaci és iparági adatbázisok, nagyformátumú, minőségi nyomtatás;
- SBDC-ügyfélbeszámolóba beépíthető kutatás;
- segítségnyújtás piackutatáshoz.

A kérdőívben a könyvtárral és a könyvtárossal való együttműködés sikerességét a következőkben erősítették meg a válaszolók:

- ipari és kereskedelmi partnerkapcsolatok kutatása;
- képzések, melyeken az ügyfelek megismerik az elérhető üzleti információforrásokat;
- hozzáférés biztosítása online adatbázisokhoz (pl. demográfiai és ipari területen);
- ügyfeleknek segítséget nyújtó tájékoztató könyvtáros;
- népszerű könyvtári rendezvények (a könyvtár semleges és biztonságos hely);
- forrás és helyszín szemináriumok tartásához;
- segítségnyújtás változatos erőforrások megtalálásához;
- nyilvános könyvtárak adatbázisai;
- piackutatás – tanfolyamok a források használatáról;
- képzés az SBDC munkatársainak és az ügyfeleknek a források használatáról.

Végül az együttműködés során tapasztalt nehézségekre, a felmerülő problémákra, illetve hiányosságokra volt kíváncsi a felmérés készítője:

- hozzáférés az online forrásokhoz a vidéki közösségekben;
- a nyomtatott anyagok olykor elavultak;
- kisvállalkozások által hasznosítható források hiánya;

- finanszírozási kihívások a jelenlegi gazdasági környezetben;
- témérdek információ érhető el az online kereső eszközökön keresztül (pl. Google);
- legtöbb könyvtáros nem rendelkezik jó prezentációs készségekkel;
- nehéz parkolót találni az egyetemen, ezért a legtöbben az online adatbázisokat preferálják;
- könyvtárosok általában rengeteg cikkel látják el a vállalkozót, akinek egy összefoglaló sokkal hasznosabb lenne;
- könyvtárak nyitva tartása és az események időpontjai;
- nyilvános könyvtárakban tartott előadásokért nem lehet díjat felszámolni;
- legtöbb ügyfél türelmetlen és nem szeret önállóan utána olvasni vagy kutatni.

A szerző végül azt a következtetést vonja le, hogy érdemes együttműködni a könyvtáraknak és az SDBC-irodáknak, mivel az erőforrásaik megosztásával a helyi kisvállalkozások sokkal nagyobb mértékben növekedhetnek. Ugyanakkor hozzáteszi, hogy mindkét fél számára közel egyformán értékesnek kell lennie az együttműködésnek.

/FELDMANN, Louise Mort: Small business development centers and libraries: a survey. = Reference Services Review, 43. köt. 3. sz. 2015. p. 369–378./

*(Kiss Attila Csaba
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

Információs szakemberek a versenyszférában: esettanulmány francia vállalatokról

Az információs szakemberek számára egyre nagyobb problémát okoz a folyamatosan és gyorsan változó információs környezet. Napjaink információs társadalmában lényegében két nagy csoportra oszthatjuk az információt: strukturáltra, azaz hagyományosan rendszerezettre, valamint strukturálatlanra, vagyis kurrens, folyamatosan áramló, de feldolgozatlanra. A nagyvállalatok esetén az első kategória olyan dokumentumok összessége, amelyeknek vagy jogi és szabályozási szerepük van (ti. szükség esetén hivatalos szervek előtt irányadónak tekintendők), vagy amelyek az adott cég technológiai és szellemi tőkéjét képezik. A második kategória tartalmaz minden olyan információt egy vállalaton belül, amely az aktuális környezetre vonatkozik; még annyira friss, hogy nincs feldolgozva, rendszerezve, azaz nem az információszolgáltatás, hanem az információmenedzsment területére tartozik. Míg az információszolgáltatásnak jól kitaposott útja van, addig az információmenedzsmentben különböző nagyvállalatok kísérleti stratégiákkal próbálnak hatékony eljárásokat létrehozni.

Jelen esettanulmány e terület akadályait igyekszik feltárni, több mint 15 év megfigyeléseire és a nagy francia vállalatok információmenedzsment-részlegeivel való együttműködésre támaszkodva. Az esettanulmány egyrészt a témával kapcsolatos szakirodalom áttekintésén, másrészt 200 franciaországi székhelyű nemzetközi céggel készített részletes interjún, harmadrészt pedig a francia védelmi minisztérium egy kisebb, csupán néhány multinacionális cégre kiterjedő, de igen mélyreható vizsgálatán alapszik.

Az elemzés során mindenekeelőtt arra derült fény, hogy a cégek nem alkalmaznak az információszolgáltatáshoz elegendő szakembert, hanem a feladatkört a már meglévő, más területeken jártas alkalmazottakra bízják. A maroknyi foglalkoztatott információs szakember feladata, hogy az egyéb

szakterületeken képzett munkatársait hatékony információkeresésre és -szolgáltatásra oktassa, majd a frissen betanított szakemberek önállóan alkalmazzák és adják tovább osztályaikon ismereteiket.

A cégek ennek a stratégiának az előnyeként könyvelik el a különálló információs osztályok költségeinek megtakarítását, de lényegét tekintve az információs osztály feladatköre nem szűnik meg, csak átalakul: önálló osztály helyett az információs szakemberek a cég különféle részlegeiben tevékenykednek, biztosítják és felügyelik az azok közti megfelelő kommunikációt és információáramlást, ami az egész cég működésére kihat. Így az információs szakemberek archiválási szerepköre egyrészt munkatársaik továbbképzésével, másrészt a cég részlegei közti kommunikáció fenntartásával egészül ki.

A feladatkör-bővülés viszont hibridizációt eredményez, ami annak köszönhető, hogy az információs szakembereknek és a cég többi alkalmazottjának kölcsönösen képezniük kell egymást az összedolgozás érdekében. Az előbbieknél abba a tudományterületbe kell beletanulniuk, amellyel kirendelt osztályuk foglalkozik, míg az utóbbiaknak a hatékony információkezelést kell elsajátítaniuk. Az alkalmazottak olyan tudásra tesznek szert, amely nem végzettségükön alapszik, az ilyenfajta tudás megalapozatlan, csak az aktuális cég adott munkakörében érvényesíthető, tehát piaci értéke minimális.

Terv szerint a vállalatok csupán addig alkalmaznának információs szakembert, míg saját alkalmazottaik megtanulják önállóan végezni a hatékony információkeresést. Ez azonban valószínűtlen, mivel az alkalmazottak ennyitől nem válnak információs szakemberekké, mindössze egy korlátozott eszközkészletet sajátítanak el, amely adott pozíciójukban jelenleg hasznosítható, viszont minden

versenyképes cégben mind az alkalmazottak pozíciói, mind az ezekhez kapcsolódó feladatkörök állandóan változnak. Tehát a befektetéstől várt végeredmény és az „oktatók” elbocsátása már a ranglétra dinamikája miatt sem következhet be, nem beszélve a kompetencia problémájáról, hiszen nem garantált, hogy az alkalmazottak többsége képes utólag kellően elsajátítani olyan ismereteket, amelyeket képzése egyáltalán nem érint.

A cégek törekvése azt mutatja, hogy nincs piaci igény az „általános” információs szakemberek alkalmazására. Rendkívül fontos, hogy a társadalom erre a változásra megfelelő képzésekkel reagáljon. Ha nem a cégeknek kellene saját költségükön átképezniük alkalmazottaikat, hanem ebbe az oktatási intézmények is bekapcsolódnának, mindkét fél számára hasznos együttműködések jönné-

nek létre. Mindehhez szükség van olyan kutató-sokra, amelyek összevetik a nagyvállalatok által eddig kidolgozott továbbképzési stratégiákat, hogy azokból kiszűrjék a többletet, amivel gazdagítandó az egyetemi curriculum, mind az információtudományi, mind az egyéb képzések esetén. Ebben az összefüggésben az információtudomány (alkalmazott formájában) követné a többi tudományág útját a diszciplinaritástól az interdiszciplinaritás felé.

/STILLER, Henri: Information professionals in the corporate sector: a survey of French companies. = Business Information Review, 31. köt. 1. sz. 2014. p. 41–49./

*(Török Karola
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*

Sági Gyöngyi 2017.04.30

A legtitkosabb állami adatok is a felhőbe költöznek

Jövőre már egységesített, felhő alapú adatközpontba kerülhetnek az állam és a közigazgatás által tárolt legtitkosabb adatok is. A 16 milliárd forintot meghaladó projekt kivitelezője a Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató.

Két helyszínen, Budapesten és Gödön építi fel a hazai e-közigazgatás elterjesztését segítő új *Kormányzati Adatközpontot* (KAK) a *Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató* (NISZ). A létesítmény a legmagasabb szintű védeltséget élvező adatok elhelyezésére is alkalmas lesz – jelentették be a programot elindító tájékoztatón.

Már nem csak infrastruktúrát szolgált

Az adatközpont projektet a *KÖFOP* (Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program) keretében valósítják meg 16,3 milliárd forintból. Az indoklás szerint napjainkra a kormányzat és a közigazgatás számára stratégiai fontosságúvá váltak a zavartalanul, üzembiztosan működő informatikai háttérrendszerek. Ezt az igényt leginkább egy állami tulajdonban levő, speciális igényeket is kiszolgálni képes, biztonságos, jól szabályozott,

szolgáltatásorientált, nagy teljesítményű központi informatikai környezettel lehet maradéktalanul kielégíteni.

A kormány még 2014-ben hozott határozatot arról, hogy mielőbb valósuljon meg egy a felhőalapú szolgáltatásokat is nyújtani képes adatközpont. A kivitelezéssel megbízott NISZ-nek már van tapasztalata ezen a téren, az általa korábban kialakított kormányzati felhő révén. Miután az ott nyújtott kizárólag infrastruktúra szintű szolgáltatások is-

mertté váltak, a kapacitás bővítése mellett további szolgáltatásokra is lenne igény. Az új projektnél már ezt is figyelembe vették.

Az infrastruktúra-szintű szolgáltatások mellett adatbázis- és platformszolgáltatásokat, valamint önálló, szoftverszintű szolgáltatásokat alakítanak ki automatizált üzemeltetési folyamatokkal. Az adatközpontok a felhőbe nem integrálható rendszerek számára hoszting típusú elhelyezést is biztosítanak.

Open source és virtuális technológiára épül

Az adatközpont fogadja be a jelenleg még fejlesztés alatt álló kormányzati és közigazgatási rendszereket, megfogalmazott cél, hogy az intézményi e-közigazgatási rendszerek integrálhatósága, hatékonysága növekedjen, az üzemeltetési költségek pedig csökkenjenek. Az intézmények géptermei,

szerverei jelenleg még szétaprózottan helyezkednek el.

A KAK-ot két helyszínen építik fel, a nagyobbik 1600 m² nettó géptermi környezetű létesítmény Budapesten a Fehérvári úton lesz, a tervek szerint az idei év végére készül el. A másik 600 m²-es pedig Gödön épül fel, átadása jövő év első felében várható.

A KAK privát felhő megoldásként valósul meg, önkiszolgáló portállal, OpenStack és Vmware szerverekkel, tárolókkal. A rendszer 3200 fizikai processzoron alapul, 76,8 TB memóriával és 2,4 PB tárolási kapacitással. Azok az intézmények férhetnek majd hozzá, amelyek rajta vannak a *Nemzeti Távközlési Gerinchálón*.

Forrás: <http://bitport.hu/uj-korma-nyzati-adatko-zpont-budapesten-es-godon>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Megtalálták a trianoni óriástérképet, már az interneten is böngészhető

A magyar térképtörténet talán leghíresebb darabja az a hatalmas etnikai térkép, ami a trianoni békeszerződésen lett volna a magyar delegáció csodafegyvere. A magyar térképek önhibájukon kívül csődöt mondtak, a győztesek szempontjai erősebbek voltak a valós nemzetiségi viszonyoknál. A *Bátky Zsigmond* és *Kogutowicz Károly* által tervezett térkép eredeti példánya csak a közelmúltban, majdnem száz év után került elő. A térkép, amelyről az index.hu-n olvasható összeállítás, digitalizálva, georeferálva most már interneten is böngészhető.

Az anyanyelvi viszonyokat az *Iparművészeti Főiskola* hallgatói heteken át festették fel a szobányi méretű óriástérképekre. A *carte rouge* legrészletesebb, 1:200000 arányú változata mindössze 23 példányban készült el. A 45 lapból álló alaptérképet nyomtatták, de a részletes etnikai arányokat jelző körök színei már kézzel kerültek fel. Ez nagyjából 100 000 apró jel kiszínezését jelentette.

Tovább az index.hu cikkére.

Forrás: <http://mta.hu/sajtoszemle/megtalaltak-a-trianoni-oriassterkepet-mar-az-interneten-is-bongeszhető-107656>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Új vezető a Magyar Nemzeti Levéltár élén

Szabó Csabát bízta meg a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatói teendőinek ellátásával az emberi erőforrások minisztere

A *Magyar Nemzeti Levéltár* főigazgatói álláshelyének betöltésére február 6-án írt ki pályázatot a minisztérium, amelyek elbírálását követően az intézmény vezetésére az addigi főigazgató-helyettes, *Szabó Csaba* kapott megbízást öt évre, április 18-i hatállyal.

Szabó Csaba pályafutását 1997-ben kezdte *Budapest Főváros Levéltárában*, ahol segéd-levéltárosi, levéltárosi majd főosztályvezető-helyettesi munkaköröket töltött be. 2003-ban került át a *Magyar*

Országos Levéltárba, ahol kezdetben főosztályvezetőként, majd 2004-től 2010-ig főigazgató-helyettesként tevékenykedett. 2010 őszén felkérést kapott a *Balassi Intézet – Collegium Hungaricum Bécs* tudományos igazgatóhelyettesi posztjának betöltésére 2015-ig. 2014-ben pályázott a *Magyar Nemzeti Múzeum* főigazgatói állására, ám ezt nem nyerte el. Így kiküldetése lejártával korábbi munkahelyén, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában helyezkedett el főosztályvezetőként. Fél év elteltével általános főigazgató-helyettesi megbízást kapott.

Forrás:

http://hvg.hu/kultura/20170429_Uj_vezeto_a_Magyar_Nemzeti_Levehtar_elen

Válogatta: Fonyó Istvánné

A magyar e-könyv helyzete

Nemrég a *Wolters Kluwer* áttekintette a régiós és a hazai elektronikus formátumú könyvpiacot.

Bár az adatokból az látszik, hogy az elektronikus tartalomfogyasztás folyamatos növekedést mutat, a könyvtárosok valószínűleg még jó ideig megtartják a munkájukat.

A *Rüdiger Wischenbart* nevű, bécsi székhelyű konzultációs cég 2016-ban átfogó kutatást végzett kelet-Közép-Európa e-könyvpiacáról. A kutatás szerint az utóbbi években folyamatosan nőtt az e-könyvek száma a környező országokban, Lengyelországban a könyvpiac 3%-át tették ki az e-könyvek, Észtországban 2,75%-át, Szlovákiában 1-2%-át – ezek a legmagasabb számok a régióban.

Mennyi e-könyv jelenik meg?

A legnagyobb mértékben mégis Észtországban és Litvániában jelennek meg e-könyvek, az egy évben megjelenő címek mennyiségének közel fele érhető el összességében elektronikus formátumban is (összesen 2000 cím érhető el elektronikusan, de évi 4000 cím jelenik meg a hagyományos könyvpiacra). A tanulmány becslése szerint Magyarországon körülbelül 7000 könyv érhető el e-formátumban, miközben 10–14 000 cím jelenik meg egy évben. Egyedül Lengyelországban érhető el több elektronikus könyv, mint amennyit a hagyományos kiadás elér egy év alatt (37 000 és 32 000 példány). Látható, hogy a régióban az e-könyv választási lehetőség még mindig viszonylag alacsony a megjelent könyvek számához képest.

Bár egyre gyakoribb, hogy a megjelenéssel egy időben jelenik meg e-könyvformátumban is az adott mű, ez még mégis inkább a bestseller várományos címekre igaz. Átlagosan 3–6 hónap a késés a nyomtatott és a digitális formátum között, a leggyorsabb a régióban Lengyelország, ahol szinte azonnal elérhetővé válnak a húzócékek.

Az árak

2015-ben az e-könyvek árai emelkedést mutattak a régióban, a puhafedeleles könyvek áraihoz kezdtek közelíteni. Ennek egyik oka lehet, hogy Szlovéniát kivéve nagyrészt szakítottak a kiadók a hard-DRM-mel, azaz a kemény, szigorú másolásvédelmi módszerekkel, és inkább áttértek a vízjelzésre.

Az egyik legnagyobb probléma az e-könyvek terjesztésével a meg nem oldott áfa-kérdés. Szinte az egész régióban különböző az áfa tartalma a nyomtatott és a digitális tartalmaknak. Hazánkban is ez a helyzet, míg a könyveket csak 5%-os áfa terheli, addig az e-könyvekre az általános, a régió legmagasabb forgalmi adója, 27%-os áfa vonatkozik.

A magyar piac

A *Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése* 2016-os adataiból kiderül, hogy amíg a könyvpiac forgalma 2015-höz képest 2,3%-kal nőtt, elérve a közel 47 milliárd forintot, addig a nem hagyományos kiadványok csak 1,71%-át teszik ki ennek a számnak, és ebbe a beletartoznak a hangoskönyvek is. A szakkönyvek piaca is jelentős a hazai könyvek között, piaci részesedése 12% fölötti.

A *Wolters Kluwer Kft.* online értékesítési adatai is alátámasztják a fentieket. „A webshopban értékesített online tartalmak – e-könyv és Jogtár kiegészítések – értékesítése 20%-kal nőtt 2014 és 2016 között. Ezzel párhuzamosan a nyomtatott könyv értékesítés is 16%-kal nőtt két év alatt. Érdekes, hogy könyvek esetében a print és az online tartalmat együtt évről évre kevesebben vásárolják meg. Látszik, hogy a nyomtatott könyvek még jó ideig fontosak lesznek a szakkönyvpiacra, hiszen a *Wolters Kluwer Kft.* által interneten eladott szakkönyvek több, mint 90%-a még mindig hagyományos könyv vagy hagyományos könyv és e-könyv együtt csomagban.” – mondta el *dr. Takács Tibor*, a cég kiemelt ügyfélkapcsolati vezetője.

Érdeklí az emberek az e-könyv?

A *Bookline* 2016-os kutatása rávilágít, hogy a megkérdezettek 91%-a nyitott az e-könyvekre, és 45%-uk e-könyv olvasóval is rendelkezik. Emellett 38% olvas mobiltelefonon vagy tableten, 17% pedig számítógépen. Akik még sosem olvastak e-könyvet, szintén nyitottak az újdonságra: 67%-uk szeretné kipróbálni az elektronikus olvasás élményét. A legvonzóbb tulajdonságként az olcsóbb árat és a gyors, kényelmes és egyszerű vásárlás lehetőségét jelölték meg.

A piaci adatokat némileg torzítja, hogy sokan még mindig nem hivatalos forrásból szerzik be az elektronikus tartalmakat. A legnagyobb hazai torrent oldalon például szinte az összes nagy cím megtalálható, napi 8–10 új, magyar nyelvű mű kerül fel.

Forrás:

http://www.mediainfo.hu/hirek/article.php?id=45880&referrer_id=rss

Válogatta: Fonyó Istvánné

16 milliárd forintból épül kormányzati adatközpont

Korszerű, felhőalapú szolgáltatásokat is nyújtó kormányzati adatközpont épül, a projektet megvalósító *NISZ Nemzeti Infrastruktúra Szolgáltató Zrt.* 16,35 milliárd forintos támogatást kapott a Közigazgatás- és közszolgáltatás-fejlesztés operatív program (Köfop) keretéből – jelentette be *Dömötör Csaba*, a projektmenedzser igazgatója.

Elmondása szerint a projektnek köszönhetően egyszerűsödnek és lerövidülnek a közigazgatási eljárások, az új rendszer Európa egyik legbiztonságosabb adattárolását teszi lehetővé. Hozzátette, a projekt összhangban van az e-közigazgatás kiterjesztéséről szóló kormányhatározattal és a Köfop irányelveivel.

Vadas Ernő projektigazgató elmondta, a big data korszakába lépve elkerülhetetlen a központi háttérinfrastruktúra fejlesztése. A beruházás Budapesten és egy vidéki helyszínen valósul meg: előbbi – egy 1600 négyzetméteres géptermi és ugyanakkora kiszolgáló terület, valamint külső infrastruktúra –

várhatóan 2017 végéig, utóbbi pedig – 600 négyzetméter géptermi kapacitás – 2018 első felében – tette hozzá.

Babócsy László projektigazgató kiemelte, hogy a georedundáns (földrajzilag különálló, eltérő kockázatú) rendszerek biztonságosak, a legszigorúbb minősítésű adatok tárolását is lehetővé teszik. Ismertette, hogy a projekt költségeinek túlnyomó részét az adatközpont infrastruktúrája (több mint 5 és fél milliárd forint), a hardverek (közel 5 milliárd forint) és a szoftverek (3,7 milliárd forint) jelentik, a két telephelyen többek között összesen nettó 2,4 petabájt (csaknem 2,5 millió gigabájt) tárolási kapacitást kap helyet. Az új adatközpont alkalmas a kormányhivatali rendszerek, a közigazgatási ügyekhez kapcsolódó alkalmazások és nyilvántartások, a szakhatósági nyilvántartások, valamint az elektronikus közigazgatási ügyintézés közvetlen kiszolgálására – közölte a projektigazgató.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/125007/16-milliard-forintbol-epul-kormanyzati-adatkozpont>

Válogatta: Berke Barnabásné

A digitalizáció esélyt jelent a fogyatékossgal élőknek

Már most rengeteg elektronikus eszköz segíti az elesetteket, de sok létezéséről nem is tudnak az érintettek.

A mesterséges plüssállatok a demenciában szenvedőknek, míg a robotok az időseknek lehetnek hasznosak. A fogyatékossgal élőknek a közeljövőben segítséget jelenthetnek a tartalmakat felolvasó szemüvegek és a nyomtatott hírek hangos verziói, az internetes jelnyelvtolmaács-szolgáltatások, a tömegközlekedéssel kapcsolatos alkalmazások és a különböző szolgáltatásokat kínáló robotok. Ezek a megoldások ugyanis lehetővé teszik majd, hogy a fogyatékossgal élők az eddiginél sokkal könnyebb és önállóbb életet élhessenek.

A digitalizáció számos esélyt kínál a fogyatékossgal élők számára, de fontos, hogy ezeket az esélyeket felismerjék és konkrétan ki is használják a szakemberek és a gyártók. *Christoph Gisinger* osztrák szakember elmondta, hogy az új technika és az alkalmazkodás jelentette kihívás, valamint az új helyzet kezelése az emberiséget elkísérte a

teljes civilizációs története során. Az ápolást és a balesetek elkerülését segítő robotokkal kapcsolatos tapasztalatai szerint ezeket az eszközöket nagyon jól fogadták a rászorulóknak. Az már most látszik, hogy ezek a gépek rendkívüli mértékben megkönnyíthetik a következő években a betegek életét.

Persze az elektronikus eszközök önmagukban nem jelentenek megoldást, és a fogyatékossgal élőknek általában nem a technológia jelenti a határokat a korszerű rendszerek használatakor, hanem egyszerűen nem is tudnak a rendelkezésre álló lehetőségekről. Éppen ezért kellenének általános szabványok, hogy a kifejlesztett megoldások minél gyorsabban minél több ember számára legyenek elérhetőek. A technikai innováció egyértelműen a fogyatékossgal élők életének motorja lehet, de csak akkor, ha ezek fejlesztésébe bevonják ezeket a személyeket is, hiszen végső soron ők használják majd az új rendszereket és eszközöket.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/124604/a-digitalizacio-eselyt-jelent-a-fogyatekossgal-eloknek>

Válogatta: Berke Barnabásné

A fiatalokat nagyon zavarja az elavult munkahelyi IT-környezet

Az alkalmazottak mintegy fele kész kilépni a munkahelyéről, mert vagy a munkahelyi infrastruktúrát nem találja kielégítően színvonalasnak vagy nem bízik meg a munkáltatójában.

A Dell és az Intel tanulmányt készített a jövőbeli munkahelyekről. A Future Workforce Study nevű dokumentum az informatikai és a HR (humán erőforrás) igazgatók számára is érdekes tanulságokkal szolgál. E szerint az ezredfordulós generáció 42 százaléka valószínűleg otthagyná az állását, ha a rendelkezésére álló technológia nem érné el a megfelelő színvonalat. A legtöbb demográfiai csoportra – különösen az Y generációra – jellemző, hogy a többségük otthonában rendelkezésére álló technológia fejlettebb a munkahelyinél.

Emellett miközben a vállalatok egymással versengve igyekeznek integrálni az új megoldásokat (például az okostelefonokat), a munkavállalók 39 százaléka szerint az alkalmazottak és munkáltatók közötti bizalom egyre gyengül, vagy már nem is létezik. Ebből is látszik, hogy az ezredfordulós és az azt követő generációk gyökeres változásokat idéznek elő a munkaerőpiacon. Az első valódi digitális bennszülöttek már elkezdtek belépni a munka világába. A Z generáció tagjai gyanakvóbbak, intézményellenesebbek, emellett hozzászoktak a személyre szabott megoldásokhoz – sokkal inkább, mint az őket megelőző generációk. Ha az informatikai igazgatók és a hozzájuk tartozó csoportok a vállalaton belül a legnépszerűtlenebb részlegeknek számítanak, akkor a HR részlegekre ez rövidesen még inkább jellemző lesz.

Számos vállalatnál fennáll egy jelentős kommunikációs paradigma. Az informatikai vezetőket leginkább a megoldások szállítása foglalkoztatja, míg a vezérigazgatók és a többi felső vezető számára az üzleti eredmények a fontosabbak. Érzékelhető ez akár a felhőbe történő áttelepítés során is, amelynek költségcsökkentő hatása ritkán érezhető, az üzleti folyamatok sebességére és az informatikai

dinamizmusra gyakorolt előnyös hatását pedig alábecsülik.

A mobil megoldások és a saját tulajdonú készülékek használatának gyors lehetővé tétele számos vállalatnál megbosszulja magát. Ezeket a megoldásokat ugyanis idejétmúlt infrastruktúrák, alkalmazás-kiterjesztések és a hálózat peremét védő biztonsági megoldások rendszerébe próbálják integrálni. Emellett az ezredfordulós generáció tagjai fogékonyabbak a szabályok áthágására, ha az informatika a sikerességük útjában áll. Ilyenkor megjelenik a kalózinformatika, a „nem jóváhagyott” kalózkalkalmazások használata.

A technológiai megoldások terjedése egyre gyorsabb, az adatok mennyisége pedig olyan ütemben növekszik, hogy már mérni is nehéz. Egyes becslések szerint az IoT (eszközök internete) térhódításának köszönhetően 2025-re több mint 180 zettabájt adat fog összegyűlni. Lassan azokra az új kérdésekre is választ kell találni, hogy miként válhat üzleti előnnyé ekkora mennyiségű adat kiosztása, biztosítása és elemzése. Két kérdés mindenképpen megfogalmazódik egy informatikai vezető fejében: hogyan lehetne modernizálni az informatikát az üzleti folyamatok gyorsítása érdekében és miként lehetne fejleszteni a vállalati infrastruktúrát és a megoldásokat, hogy legalább olyan rugalmasak legyenek, mint az azokat használó alkalmazottak?

Nem fennakadásról beszélünk, hanem digitális átalakulásról. Kulcsfontosságú a digitális kohézió, vagyis a számítástechnika, a hálózatkezelés és az elemzés egységes integrálása, valamint ezen képességek munkába állítása a munkahely jövője érdekében. A cél a nagyobb kényelem és egy olyan alkalmazott döntéshozatal, amely maximális vállalati értéket biztosít, ugyanakkor a lehető legkevésbé földhözragadt. A legtöbb esetben a legfontosabb probléma nem a pénz, hanem az idő. A digitális üzletvitel területén folytatott verseny az üzleti folyamatok felgyorsításáról és az üzleti dinamizmus növeléséről szól, amit a megfelelő felhőalapú és mobil megoldásokkal lehet elérni.

Ugyanennyire alapvető szerepet játszik az elemzés, az új biztonsági modellek és az automatizálás.

A másik elengedhetetlen elem maga a tehetség. Az igazán tehetséges munkaerő megszerzése és megtartása még sosem volt annyira sorsdöntő kérdés, mint manapság. Az alig öt éve még fontosnak számító készségek mára egyre kevésbé relevánsak, az új, magasabb szintű készségekkel pedig csak kevesen rendelkeznek. A HR lényegében az informatikai részleg vásárlójává válik. Így az értékesítő vállalatoknak meg kell tanulniuk, hogyan kommunikáljanak egy olyan, általában nem műszaki végzettségű HR-vezetővel, aki egyre inkább az informatikai csoport partnerévé válik, a vállalat véleményformálójaként és a tehetség támogatójaként egyaránt.

A HR és az informatikai részlegek tanulhatnak egymástól, és szövetségessé válhatnak a technológia modernizálása, valamint az új tehetségek felkutatása területén. Egy vállalatnál mind az informatikai igazgatók, mind a HR vezetők stratégiai szinten fontos pozícióban vannak. A vállalatoknak törekedniük kell arra, hogy elősegítsék a HR és az IT stratégiai együttműködését, hiszen így nemcsak a vezetőség számára lesz hasznosabb a munkájuk, hanem a vállalat bevételeinek növeléséhez is hozzájárulnak.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/125112/a-fiatalokat-nagyon-zavarja-az-elavult-munkahelyi-it-kornyezet>

Válogatta: Berke Barnabásné

Az IT-óriáscégek egyszerre jelentenek átkot és áldást

Az amerikai társaságok egyrészt rendkívül sok szakembert foglalkoztatnak, másrészt komoly munkaerő-elszívó hatást fejtenek ki a piacon.

A nehéz gazdasági helyzetben világszerte sok döntéshozó és munkavállaló örül annak, ha egy társaság bejelenti, hogy több ezer embert akar felvenni. Hiszen javul a foglalkoztatás, ezzel párhuzamosan csökken a munkanélküliség és nő a fogyasztás. Azonban a folyamatnak nem csupán előnyei vannak.

A Google legnagyobb Amerikai Egyesült Államokon kívüli fejlesztőközpontja Zürichben működik. A társaság nagyon komoly szerepet szán Európának, ezt támasztja alá az is, hogy a svájci városban 2021-ig 2000-ről 5000-re akarja növelni a munkatársak számát. Az Apple szintén keres helyi szakembereket, még ha nem is ilyen mennyiségben, ezért a mérnökök, a szoftverfejlesztők és -elemzők válogathatnak a jobbnál jobb ajánlatok közül. A jelenség nem csupán Európában figyelhető meg, hanem világszerte. Azonban pont egy az USA-ban történt eset mutatta meg, hogy a dolog nem csak pozitív hatásokkal jár.

Az Uber 2015-ben a *Carnegie Mellon Egyetem Robotikai Tanszékének* 40 dolgozóját csábította át saját részlegéhez és mindez nagyon komoly problémákat okozott, hiszen a tanszék működése majdhogynem ellehetetlenült. *Roland Siegwart*, az ETH Zurich professzora elmondta, hogy eddig tucatnyi munkatársa lett a Facebook, a Google vagy az Apple alkalmazottja.

Siegwart ugyanakkor megkülönböztet egymástól két dolgot. Az egyik, hogy a már végzett és doktorig rendelkező személyek esetében teljesen elfogadhatónak tartja, hogy idővel a magánszektorba váltsanak. A másik dolog viszont nagyon is zavaró, egyre gyakoribb ugyanis, hogy a cégek a hallgatókat keresik meg és próbálják meg elcsábítani. A főiskolák és az egyetemek nagyon is nyitott léte-

sítmények, gyorsan kikereshető valakinek a telefonszáma vagy az e-mail címe. Nyilvánosak mindenkinek a publikációi is, így gyorsan felmérhető a szakterülete, az érdeklődési köre. Siegwart szerint amennyiben valakit azután csábít el egy vállalat, hogy már végzett, az rendben van, de ha előbb, az problémás. Sokan ugyanis engednek a csábításnak, a magas fizetés ígéréteinek és akár félbe is hagyhatják a tanulmányaikat.

Martin Geissmann, a *Credit Suisse* IT-dolgozók toborzásáért felelős vezetője közölte, hogy már az 1990-es évek óta hiány van IT-szakemberekből, de néhány éve ez a probléma teljesen új szintre került. Különösen a több éves tapasztalattal rendelkező IT-szakértőkből van hiány a piacon. Ez részben arra vezethető vissza, hogy sokan specializálták magukat egy bizonyos területre, például banki informatikára, digitális fizetési rendszerekre, kiberbiztonságra vagy szabályozási témákra és ezek a szakemberek nem szívesen váltanak más területre.

A helyzetet megsínylik a startupok is. Az induló vállalkozások ugyan komoly lehetőségeket kínálnak az önmegvalósításra, azonban részvényopciók helyett sokan inkább jó fizetést és biztonságos munkahelyet keresnek, amelyek alapján felépíthetik a családjukat és az egzisztenciájukat. Így az IT-konsernek itt is előnyös helyzetben vannak. Ráadásul a legtöbb óriásvállalat komoly lehetőségeket kínál az étkezés, a kikapcsolódás, a kiegészítő szolgáltatások vagy éppen a saját projektek elindítása területén.

Az elmúlt években az IT-óriásoknál is alapvetően megváltozott a helyzet. A Google zürichi központjában például néhány éve még igazi startup-hangulat uralkodott: mindenki ismerte egymást személyesen és sok csoport dolgozott új termékeken. A menedzsment éppen ezért arra összpontosított, hogy mekkora piaci lehetőségek vannak egy-egy ötletben és nem pedig arra, hogy mekkorák a költségek. Időközben azonban egyre fontosabbá válik a költségszempontra, s ha megvalósul a létszámbővítés és a foglalkoztatottak száma a

mostani 2000-ről 5000-re nő, akkor további menedzsmentszintekre lesz szükség. A Google továbbra is egy innovatív társaság, azonban a bürokratikus intézkedések hatása alól már nem tudja magát kivonni.

Samuel Leiser, a társaság szóvivője hangsúlyozta, hogy Zürichben továbbra is ápolják a startup-kultúrát. Erre jó példa a minden héten megrendezett „Végre péntek!” ("Thank God it's Friday"-nap), amikor a dolgozók a helyi étteremben találkoznak, köszöntik az új kollégáikat és készülnek a hétvégére. Ez a nyitott vállalati légkör lehetővé teszi, hogy mindenki aktív legyen, s az ötleteit, valamint a véleményét megossza másokkal. Arra a kritikára, hogy a Google elcsábítja más vállalkozásoktól a

tehetségeket, Leiser úgy reagált, hogy ők úgy érzik, részét képezik a svájci gazdaságnak, amihez szeretnének is hozzájárulni. A "Google for Entrepreneurs" partnerség kifejezetten a helyi startup-közösségnek szól, az idei nyártól pedig Zürichben képeznek majd ki IT-szakmunkásokat az alkalmazásfejlesztés területén. Emellett támogatják az iskolai informatikai képzéseket és erős kutatási partnerséget alakítottak ki mind az ETH Zürich, mind az ETH Lausanne képviselőivel.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/124899/az-it-oriascegek-egyszerre-jelentenek-atkot-es-aldast>

Válogatta: Berke Barnabásné

Adatarchívum a Spitzbergákon

Az örök fagy birodalmában akár évszázadokig is biztonságban megőrizhetők a legfontosabb információk. A Spitzbergákon már létezik *Nemzetközi Magbank*, amelynek szomszédságában egy régi bányában építették ki az *Arktikus Világarchívum* nevű rendszert. Ebben az eltárolt adatok akár 500 éven át is megőrizhetők.

A szakemberek úgy gondolták, hogy ami jó a növénymagoknak, az működik az adatok esetében is. A Piql nevű norvég cég a helyi kormánnyal közösen létrehozott egy második trezort is a Spitzbergákon. Az Arktikus Világarchívumban az ügyfelek megőrizhetik a legfontosabb anyagaik biztonsági fájljait, amelyek ott védettek a hackerekkel, a manipulációkkal, a háborúkkal és a természeti katasztrófákkal szemben.

Rune Bjerkestrand, a Piql projektvezetője szerint egy meglehetősen pragmatikus megoldásról van szó. A merevlemezeknek, a CD-knek és a flashmemóriáknak egyaránt viszonylag rövid az élettár-

tamuk, és a hardverek egyébként is gyorsan elavulnak, ami miatt az adatokat folyamatosan másolni kell. Mindez időbe és pénzbe kerül, ráadásul fennáll a hibák lehetősége. A Piql egy meglehetősen régi, analóg technika segítségével biztosítja az adatok hosszú távú megőrzését: filmekre rögzíti azokat. Az ügyfelek elküldik a fotóikat, a dokumentumaikat és a videóikat olyan módon, ahogy akarják vagy digitális formában, majd a vállalat átalakítja azokat. Egy Word dokumentumot például PDF-fájlba alakítanak át.

Nyílt forráskódú formátumokat használnak, így minimalizálják annak veszélyét, hogy egy fájl később nem lehet majd kiolvasni. Ezután filmre veszik az adatokat. Az egészet úgy lehet elképzelni, mint az olyan nagy felbontású QR-kódokat, amelyeket egy optikai filmre írtak. Alternatív módon arra is van lehetőség, hogy az adatokat úgy vigyék rá a filmre, hogy azok közvetlenül olvashatók legyenek. Ezután a képeket, a szövegeket és a videókat klasszikus filmtekercesként szabad szemmel is látni lehet. Ugyanakkor hatékonyabb az információkat digitális módon egy analóg filmen megőrizni. Egyetlen filmtekercesen mintegy 120 gigabájt adat tárolható el. Minden tekerces tűzálló és biztonságos konténerekben helyeznek el. További fejlesztésekkel növelhető a tekercesek tárolókapacitása.

Bjerkestrand azzal indokolta az analóg filmek használatát, hogy azok közel 140 éve léteznek és már bizonyítottak, hiszen az 1940-es évekből származó tekercesek rendkívül jó állapotban maradtak meg. A Piql az elmúlt években számos vizsgá-

latot folytatott, amelyek során a filmeket mesterségesen megöregítették, majd megpróbálták kiolvasni a rajtuk megőrzött információkat. Minél hidegebbek voltak a raktározási körülmények, annál jobbak voltak a visszaolvasási eredmények. A Piql 500 évig garantálja az adatok hozzáférhetőségét, de a Spitzbergákon lévő körülmények miatt ez az időtartam akár 1000 év is lehet.

Minden ügyfél kap egy tartalomjegyzéket az összes tárolt adatáról, és a fájl akár az interneten is megtekinthető. Amennyiben egy eredeti fájl elveszik, akkor az ügyfél felveheti a kapcsolatot a Piql munkatársaival és kérhetik az információk helyreállítását. Ebben az esetben egy dolgozónak a Spitzbergákon le kell mennie a tárolóhelyiségbe, elő kell keresnie az adott tekerccset tartalmazó konténert, majd a filmet behelyezni egy olvasókészülékbe és a kért anyagot digitalizálnia, majd elküldenie a címzettnek. Maga a szkennelés az adott fájl méretétől függően csak néhány percig tart, de napszaktól függően az adatok helyreállítása akár 24-48 órát is igénybe vehet.

Természetesen felmerül a kérdés, hogy miért jó egy elavult technikát használni az adatok tárolására, ráadásul alig néhány lakásban van ma már csak hagyományos filmvetítő. Bjerkestrand erre csak annyit mondott, ha valaki évtizedek múlva megtalálja majd az egyik konténert, akkor elegendő lesz az abban lévő tekerccset a fény felé tartania és máris láthatja a tartalmak kiolvasásához használható útmutatót. Minden filmtekerccsen világosan leírták, hogy milyen technika szükséges az adatok megtekintéséhez.

Ahogy napjainkban az okostelefonok kamerái képesek kiolvasni a QR-kódokat, úgy a jövőben akár egy mikrofilmet is beszkennehetnek majd. Jelenleg erre a célra még egy nagy felbontású kamerára van szükség. A Piql nyílt forráskódú szoftvereket használ, melyekhez olvasóprogramokat évek múlva is írhatnak a szoftverfejlesztők. Minden konténer az adott ügyfél tulajdonát képezi, míg az átépített bánya a norvég kormány tulajdonában van.

A projektnek már két prominens ügyfele van: a brazil és a mexikói nemzeti archívum néhány legfontosabb dokumentumát itt őrizteti. Ezek között van például a brazil alkotmány első változata és számos korabeli fénykép, valamint a mexikói alkotmány, több térkép, illusztráció és egy 1552-ben kiadott könyv. A Piql a kormányok mellett mindegyiket akarja megnyerni, mert azoknak így sokkal kevesebb pénzt kellene fordítaniuk saját archívumaik felépítésébe és működtetésébe. Magánszemélyek ugyanakkor jelenleg még nem élhetnek a lehetőséggel és nincsenek fix archiválási díjak sem, ugyanis az ár mindig az adatok méretétől és a konvertálási munka mennyiségétől függ.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/124868/adatarchivum-a-spitzbergakon>

Válogatta: Berke Barnabásné

Az év végéig a cégek 85 százaléka válthat Windows 10-re

A *Gartner* előrejelzése alapján az év végéig az összes cég 85 százaléka vált majd át Windows 10-re. Mindez azt jelenti, hogy az átállás sokkal gyorsabban valósulhat majd meg, mint az operációs rendszer korábbi változatainak esetében. *Ranjit Atwal*, a *Gartner* kutatási igazgatója azt mondta, hogy a cégek szükségesnek látják a Windows 10-re váltást. Az operációs rendszer elemzési és integrálási időtartama 23 hónapról 21 hónapra rövidült le. A nagy konszernek már tervezik az átállást vagy 2018-ig meg is valósítják azt. Atwal mindezt azzal magyarázta, hogy sok vállalkozás előbb a régi szoftvereit frissíti vagy kiváltja azokat új programkiadásokkal, mielőtt átváltana a Windows 10-re.

A *Gartner* munkatársai arra is kíváncsiak voltak, hogy a vállalatok miért döntenek az átállás mellett. A válaszolók 49 százaléka indokolta a lépést a biztonsági fejlesztésekkel, 38 százaléka a felhő-integrációs képességekkel, 34 százaléka a PC-n, táblagépeken és okostelefonokon egyaránt használható univerzális Windows-alkalmazások futtatásának lehetőségével, 33 százaléka pedig azzal, hogy 2020-ban lejár a Windows 7 terméktámogatása.

Meike Escherich, a *Gartner* elemzője mindezt azzal egészítette ki, hogy jelentős mértékben nőtt a Windows 10-es készülékek vásárlásának a százaléka. A harmadik vagy negyedik generációs eszközök kifejezetten a Windows 10-re vannak optimalizálva a hosszabb üzemidővel, az érintőképernyővel, s számos más Windows 10-funkcióval. A Microsoft 2015 augusztusában arra számított, hogy egy éven belül a cégek 40 százaléka válthat Windows 10-re.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/124995/az-ev-vegeig-a-cegek-85-szazaleka-valthat-windows-10-re>

Válogatta: Berke Barnabásné

Az intelligens robotokat lenyűgözi majd az élet

Az 53 éves *Jürgen Schmidhuber* évek óta szeretne egy olyan gépet építeni, amely olyan kreatív, mint az ember. A kész gép optimális kutató lehetne. A szakember tíz éve a Svájci *Mesterséges Intelligencia Kutatóintézet* (IDSIA) társigazgatója, a *The New York Times* nemrég szimplán a mesterséges intelligencia atyjának nevezte. Az általa a gépi tanuláshoz kifejlesztett módszereket számos cég használja, többek között a Google is.

„Gyermekként fizikus akartam lenni, mert a fizika a világ alapjait kutatja. Tinédzserként világhosszá vált a számomra, hogy van egy még fontosabb dolog: megérteni, hogy miként működik a megértés. Azt gondoltam: építs egy mesterséges intelligenciát, amely megtanulja, hogy minden szempontból föléd kerüljön. Ez ugyanis megoldhatna minden olyan problémát, amelyet én nem tudok megoldani. Egy ilyen mesterséges tudós megalkotásához két tanulómodulra, az alkotóra és a világmodellre van szükség. Az alkotói egy átlagos számítógép. Célja lehet például egy sakkjátszma megnyerése vagy az, hogy a robot rendszeresen eljusson a töltőállomáshoz. A célok akár jutalmazási funkcióként is szolgálhatnak. A világmodell viszont megtanulja előrejelezni, hogy mi fog történni, ha tesz valamit.”

„A munkát az ezredforduló előtt kezdtem el, akkor még a számítógépek nagyon lassúak voltak. Hamarosan viszont már hatalmas neurális hálózatok lesznek, amely képesek lesznek egyszerre felismerni akár a több millió forrásból származó beszé-

deket, videókat és szövegeket. Ezek a hálózatok meg fogják tanulni, hogy mindent összefüggésbe hozzanak mindennel, vagyis látják majd a kapcsolatokat és képesek lesznek analógiákat képezni” – jelentette ki *Jürgen Schmidhuber*.

A szakember közölte, hogy a kutatócsoportjának nem kell sok év egy olyan rendszer elkészítésére, amely egy kapucinus majom szellemi képességeivel fog rendelkezni. Szerinte kevesebb, mint 10 év alatt képesek lesznek lemodellezni egy fejlett emlős mentális gondolkodási és absztrakciós képességeit, de az emberihez hasonló intelligencia létrehozásához még nagyon sok időnek kell eltelnie. A folyamat mindenesetre teljesen ártalmatlanul indul majd el: a szoftver folyamatosan tovább fog tanulni, saját kérdéseket tesz majd fel, éppen úgy, mint egy baba. Minden csecsemő megtanulja például, hogy ha eldob valamit, akkor az leesik és milyen zajok keletkeznek közben. Vagyis egy bébi is egy kis tudós, aki kíváncsi, szeret kísérletezni, feladatokat állít maga elé, majd azokat meg is oldja.

„A mesterséges kíváncsiság által vezérelt robotokat, amelyek játékokon keresztül találják ki, hogy például miként lehet objektumokat megfogni, több

ezer feladatra lehetne felhasználni. De egy kíváncsi robot, amelyet nem állítunk le, az minden lehetséges dolgot megtanul majd és előbb vagy utóbb bonyolult kísérleteket fog végezni. Ugyanakkor egy mesterséges tudós az egyre fejlettebb számítógépek miatt egyre rafináltabbá válna.”

Az ipar egyes ágazatai felismerték, hogy a mesterséges intelligencia fejlődése masszívan hatni fog az üzletükre és ebben a folyamatban mindenképpen részt akarnak venni. Ezért van az, hogy a legnagyobb cégek az elmúlt években többet költöttek ilyen irányú kutatásokra, mint az egyetemek korábban több évtizeden át. De ez nem feltétlen öröm számára, mivel az Apple, a Baidu és az Amazon levadásszák a legjobb munkatársait, ezért kénytelen volt létrehozni egy startupot *Nnaisense* néven, hogy a piacról bevont pénzzel magasabb fizetést és pozíciókat tudjon kínálni. „A nagy konszernnek kannibálként megpróbálják a kutatóintézeteket kivéreztetni. Most már nem elég, hogy valaki azzal motiválható, hogy a legjobb kutatóintézetben dolgozhat, hanem részvényopciókat is fel

kell kínálni neki” – emelte ki a Svájci Mesterséges Intelligencia Kutatóintézet (IDSIA) társigazgatója.

Egyik legnagyobb befektetőjük a madridi *Alma Mundi Ventures*, melynek vezetője, *Rajeev Singh-Molares* nagyon hisz bennük, több millió dollárt tett fel a sikerükre. „A nagyfiúknak rengeteg adatuk van, de csak egy adott ágazatban: pénzügyi, autóiipari vagy hasonló területen.” Míg az Alphabet vagy a Facebook döntései tipikusan az alapján történnek, hogy mi éri meg a legjobban, addig a *Nnaisense* olyan projekteket választ, amelyeken a legtöbbet tud fejlődni, és ezt a következő megbízásuknál kamatoztatni tudják. Jürgen Schmidhuber úgy véli, az első általános felhasználású mesterséges intelligencia létrehozása kezdeti szakaszának végénél járnak.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/116189/az-intelligens-robotokat-lenyugozni-majd-az-elet>

Válogatta: Berke Barnabásné

Elérte a gödör alját a PC-ipar

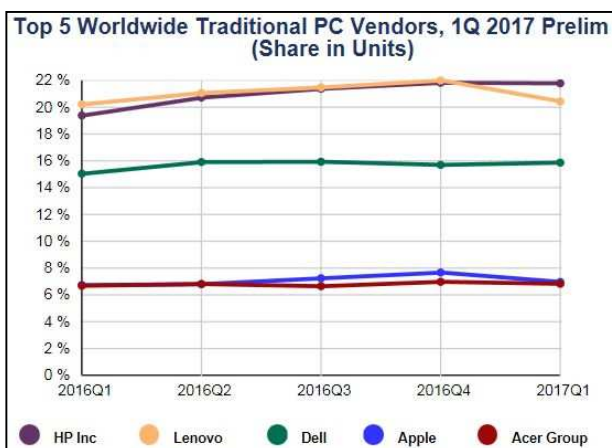
2012 óta folyamatos volt az eladások csökkenése, de mára olyan öregek az irodai gépek, hogy muszáj újat vennie a cégeknek. A játékosok nagyon fontos tényezők.

A informatikai és távközlési berendezések piacának elemzésével foglalkozó amerikai International Data Corporation (IDC) friss kimutatása szerint a hagyományos személyi számítógépekből 60,3 millió kelt el az idei első negyedévben, 0,6 százalékkal több, mint 2016 első negyedévében. Az első negyedévi értékesítési adatok amellet, hogy rácsáfoltak az IDC 1,8 százalékos csökkenést kilátásba helyező prognózisára, a hagyományos kivitelű számítógépek (asztali, munkaállomás) piacán 2012 első negyedéve óta első alkalommal mutatták ki az eladások növekedését.

A piaci folyamatokat az idei első negyedévben is nagyjából ugyanazok a tényezők határozták meg, mint 2016 második felében: a nagyobb vendorok a memória-áramkörök árának további emelkedésétől tartva növelték beszerzéseiket, valamint növekedtek a vállalati szektor beszerzései. A keresletnövekedés elsősorban az iparosodott régiókra volt jellemző, az Egyesült Államok kivételével, de ott is minimálisra zsugorodott a csökkenés mértéke.

Jay Chou, az IDC szakértője szerint a hagyományos személyi számítógépek forgalma harminc százalékkal csökkent ugyan a 2011-es csúcshoz képest a különféle kiviteli formák által támasztott konkurencia és a készülékek növekvő élettartama miatt, mostanra viszont már sokkal inkább csak a

készülékcsere elhalasztása vált jellemzővé, a más kiviteli formára való átállás nem. Miközben a vállalati szektorban már érzékelhető egy készülékcsere-ciklus beindulása, a lakosságra ez még kevésbé jellemző. A számítógépes játékok üzletágában viszonylag erőteljes kereslet tapasztalható, de a táblagépek és az okostelefonok piacának a telítődése is a számítógép-kereslet stabilizálódásának az irányába mutat – mondta.

A hagyományos személyi számítógépek piacán a vezető szerepet 2013 első negyedéve után első alkalommal ismét a HP szerezte meg: eladásai 13,1 százalékkal 13,143 millióra nőttek, piaci részesedése a 2016 első negyedévi 19,4 százalékról 21,8 százalékra emelkedett. A Lenovo 12 322 millió, az előző évinél mindössze 1,7 százalékkal több PC eladásával a második helyre csúszott vissza. Piaci részesedése 20,2 százalékról 20,4 százalékra emelkedett. A harmadik helyen 9 573 millió PC eladásával a Dell állt az első negyedévben. A cég eladásait 6,2 százalékkal növelte, piaci részesedése pedig 15,0 százalékról 15,9 százalékra emelkedett.

A negyedik helyen az Apple áll 4 201 millió, az egy évvel korábinál 4,1 százalékkal több személyi számítógép eladásával. Az Apple 7,0 százalék piaci részesedésre tett szert 6,7 százalék után. Az Acer 4 121 millió személyi számítógépet értékesített, 2,9 százalékkal többet a tavalyi első negyed-

évinél. Piaci részesedése 6,7 százalékról 6,8 százalékra emelkedett. Az összes többi személyi-számítógép-gyártó együttesen 16 967 millió készüléket értékesített, 11,4 százalékkal kevesebbet a tavalyinál. Piaci részesedésük 31,9 százalékról 28,1 százalékra zsugorodott.

A másik nagy elemzőcég, a Gartner is ugyan eltérő számokról, de hasonló trendekről számolt be. Kiemelik, hogy a piaci növekedés gátja a legfontosabb alkatrészek szűk kínálati láncja, és hogy az üzleti szegmensre támaszkodó PC-gyártók lesznek a lanya piac nyertesei. Elemzőjük, Mikako

Kitagawa véleménye szerint a lakossági kereslet gyengesége miatt amelyik cég nincs jelen az üzleti szférában, az öt éven belül kénytelen lesz elhagyni a piacot. Szintén mindkét cég kiemeli, hogy egyes apróbb területeken, mint például a PC-játékosok szegmensében még lenne hely specializált gyártók számára.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/124772/elerte-a-godor-aljat-a-pc-ipar>

Válogatta: Berke Barnabásné

Új fejlesztőközpontot hozott létre Budapesten az IBM

Ennek feladata új technológiák kifejlesztése az IBM Cloud Video üzletág számára.

A központ elsődleges célja, hogy más IBM egységekkel együttműködve olyan kognitív megoldásokat hozzon létre az IBM Cloud Video részeként, melyek segítségével ügyfelei képesek lesznek még több adatot és információt kinyerni a videótartalmakból. Az IBM szerint a felhőalapú online videó szegmens 2019-re 105 milliárd dolláros piacot jelent majd.

Az IBM az elmúlt évben kapcsolta össze felhőalapú videó megoldásait Watsonnal és más kognitív technológiákkal, hogy olyan szolgáltatásokat hozhasson létre, melyek automatikusan szegmentálják a videókat tartalmuk értelmezése alapján, és szinte azonnali visszajelzést adnak arról, hogy egy élő közvetítés milyen reakciókat vált ki a közösségi médiában. Az IBM már korábban is használta Watson képességeit videós megoldásokban, pél-

dául lehetővé tette a valós idejű feliratozást a tartalom megértésének segítségével vagy éppen mozi-előzeteseket készített. A US Open esetében Watson megtanulta a tenisz terminológiáját, és élőben feliratozta az eseményt.

„A videóalapú tartalom kezelése egy nagyon gyorsan növekvő terület a felhőalapú szolgáltatások terén, egyre több iparágban használják a munkahelyi, illetve a fogyasztói kommunikáció erősítésére” – mondta *Fehér Gyula*, az *IBM Budapest Lab* vezetője. „Fejlesztőink szorosan együttműködnek más kutatókkal az IBM-en belül, hogy a Watson és más kognitív technológiák segítségével a videókban rejlő információkat hatékonyan használhassuk fel, és hozzáadott értéket teremtünk a tartalom-szolgáltatóknak és a gyártóknak.”

Az IBM Budapest Lab a *Ustream R&D* központjának eddigi tevékenységét bővíti ki Magyarországon. A központ a Ustream korábbi csapatával, az általuk kialakított, jelenleg bővítés alatt álló Andrássy úti irodában folytatja munkáját. A Ustream 2016 januárjában csatlakozott az IBM-hez a Cloud Video üzletág meghatározó részeként. Az IBM Cloud Video partnerei többek között: NASA, Mazda, Roland, CreativeLive, A&E Networks, Scripps Networks and CBC.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/124640/uj-fejlesztokozpontot-hozott-letre-budapesten-az-ibm>

Válogatta: Berke Barnabásné

BALOGH MARGIT

Tisztelt és Kedves Tagtársaink!

Mély fájdalommal és megrendüléssel továbbítjuk a szomorú gyász híret annak, hogy Balogh Margit az MKE-MKSZ egyik alapító tagja, aktív résztvevője, szervezetünk több évtizedes fejlődésének, később vezetőségi képviselőnk majd két cikluson át az elnökünk, s az MKE elnökségének is tagja, hosszú betegségét türelemmel elviselve, 2017. május 13-án szerető családja körében elköltözött az élők világából.

Kitartó, eredményes munkásságának igen sokat köszönhet a Műszaki Szekció minden tagja. Mindemellett egy mindig segítőkész barátot is elveszítettünk Margitunk halálával, akinek példamutató lelki erejét mutatja, hogy alig három hete még eljött a Könyvfesztiválra, s későbbi terveiről beszélt nekem, hogy majd az őszi szakmai utazásunkon szívesen részt venne, ígéretet is tettem Neki, hogy mindenképpen egy hely az Övé lesz közöttünk. Sajnos erre a földi útra már nem tudhat velünk jönni, de az égi útján most már örökké velünk és köztünk lesz.

Temetéséről a családja intézkedik, akikkel kapcsolatban állunk, s a Műszaki Szekció mindenképpen együttműködik a búcsúztatásában. Erről előzetesen értesíteni fogjuk tagtársainkat. Margit emlékét örökké a szívünkben őrizzük.

Nagy Zoltán
MKSZ elnök

/Forrás: Katalist/

E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

*Berke Barnabásné
Csordás Dániel
Dér Ádám
Farkas Csenge
Fonyó Istvánné
Henézi Katalin
Hegyközi Ilona
Hujber Zsófia
Incze Dorottya
Kiss Attila Csaba
Kiszl Péter
Lencsés Ákos
Németh Márton
Prokné Palik Mária
Török Karola*

A következő szám tartalmából:

Garamvölgyi László: **Informatikai fejlesztések könyvtári környezetben**

Maróthy Szilvia: **Elektronikus szövegkiadások a könyvtárban**